

Firblad

2023-1

Utgitt av Norsk Botanisk Forening
Østlandsavdelingen

www.nbf-ostland.no

Firbladet 2023-1

ISSN 0804-2403

Utgitt av:

Norsk Botanisk Forening,

Østlandsavdelingen

Org.nr. 819 872 392

www.nbf-ostland.no

Facebook:

**Norsk Botanisk Forening –
Østlandsavdelingen**

Redaktør:

Jan Wesenberg

jan.wesenberg@nhm.uio.no

I redaksjonsrådet:

Line Hørlyk

Per Madsen

Svein Olav Drangeid

Geir Arne Evje

Trykk: Merkur Grafisk AS

Stoff til Firbladet sendes til:

firbladet@nbf-ostland.no

Neste nummer av Firbladet skal etter planen komme i begynnelsen av november. Stoff må være levert innen utgangen av september.

Forsidebildet:

Marianøkleblom fra Sundsevjaravinen i Fetsund i Lillestrøm kommune. Foto: Line Hørlyk.

INNHOOLD

3	Vårhilsen fra ny leder i ØLA!
5	Medlemskontingent
6	Kryptoklubben
7	Oslofjord-prisen 2023 til ØLA!
8	SABIMA-kartlegging i Steindalen 2022
10	Gjev pris til Lie-Mats
11	Invitasjon til kartlegging i sommer
12	Aktivitetsskalenderen
23	Villblomstenes dag 18. juni 2023
24	På kryss og tvers siden sist
40	Vi kartlegger! Men hvordan kartlegger vi?
48	Årets villblomst 2023: Marianøkleblom
50	Dagens termgrønnske: Høystauder
53	Trond Wormstrand: Floras gule ankomst
56	Dag Hovind: Geografi og ærlighet
63	Samleperm til Firbladene
63	Firbladets <i>Rubus</i>
64	Geir Arne Evje: Engrødtopp
67	Firbladets botaniske nøtt
68	FotoSyntese

Tidligere utgaver

Vi har et lite restlager av tidligere utgitte *Firbladet* og *Blyttia*. Ta kontakt med ØLA-styret hvis du vil ha noen tidligere utgaver. E-post: [styret\(at\)nbf-ostland.no](mailto:styret(at)nbf-ostland.no). Vi minner også om at alle utgitte nummer av *Firbladet* ligger elektronisk tilgjengelig på ØLAs hjemmeside: www.nbf-ostland.no

Vårhilsen fra ny leder i ØLA!

Styggevannsdalen i Lørenskog, fra fjorårets kartleggingstur

Foto: Geir Arne Eide

På årsmøtet 15. mars fikk jeg den ære å bli valgt som ny leder i ØLA. Jeg overtar vervet etter Line Hørlyk – det er store sko å fylle etter Line, selv med min skostørrelse 46. Line har vært en sentral person i styret siden 2007, og fra 2014 har hun vært leder. ØLA hadde ikke vært det samme uten Line – hun er flink til å profilere ØLA, hun har stor omsorg for oss andre i styret og for foreningens medlemmer – hun er ‘Mor ØLA’. Heldigvis fortsetter Line i styret, og jeg håper hun kan være min ‘høyre hånd’ i fortsettelsen.

Foto: Hanne Utigard

Jeg vil også takke May Berthelsen som når går ut av styret. Hun har også vært med i styret i flere omganger, første gang i 2007. May har de siste årene vært økonomen i ØLA, og takket være Mays innsats har foreningen en solid økonomi. Vi ønsker deg alt godt i fortsettelsen, i alle de gjøremål du er involvert i, og det er mange!

I sommer skal ØLA satse mye på kartlegging! Kartlegging handler om å få kunnskap om hva som vokser hvor. Ved systematisk kartlegging kan vi få ny kunnskap, spesielt i områder som er dårlig kartlagt. Ny kartlegging i tidligere kartlagte områder er også viktig, spesielt i sårbare områder med høyt arts mangfold, for nyere kartleggingsmetoder er nøyaktige, mens gamle registreringer har ofte lav koordinatpresisjon.

Ved kartlegging er det om å gjøre å registrere alle arter man ser. Ved å registrere blir man ekstra oppmerksom på alle arter – ikke bare de sjeldne og oppsiktsvekkende, men også de vanlige som

ofte får den uærbødige betegnelsen ‘trivielle’. Det er viktig å registrere alle arter – både sjeldne og vanlige. Hvis man registrerer mest sjeldne arter, og ikke de vanlige («fordi de er jo så vanlige»), da blir de sjeldne artene overrepresentert og de vanlige underrepresentert, og gir et skjevt bilde av virkeligheten. Naturen består av et mangfold av arter i forskjellig antall – noen finnes ‘overalt’, andre er økologiske spesialister som bare finnes på helt spesielle steder. Vi må lære oss å sette pris på alle naturlige arter i naturen vår, også de vanlige som f.eks. blåbær i granskogen eller røsslyngen i den skrinne furuskogen. Vi må tenke på at det er de artene det er mye av som utgjør den viktigste økologiske funksjonen i naturen, men vi skal passe dem alle!

Ha en riktig god sommer, og god kartlegging!

Geir Arne Evje
Leder i Norsk Botanisk Forening,
Østlandsavdelingen
leder@nbf-ostland.no

Medlemskontingent

Østlandsavdelingen tilbyr følgende medlemskap:

- A:** Hovedmedlem med *Blyttia* og *Firbladet* kr. 500,- pr.år
- B:** Hovedmedlem med *Firbladet* kr. 300,- pr.år
- C:** Tilleggsmedlem (hvis man er hovedmedlem i annen grunnorganisasjon) med *Firbladet* kr. 150,- pr.år
- S:** Studentmedlem med *Blyttia* og *Firbladet* + lupe i velkomstgave (Man kan være studentmedlem i inntil 3 år før medlemskapet går over til A – hovedmedlem) kr. 250,- pr.år
- Æ:** Æresmedlem (utnevnt på NBF-landsmøte) med *Blyttia* og *Firbladet* Ingen kontingent

For medlemmer er de aller fleste av våre arrangementer gratis å delta på, med noen få unntak som gjelder de med overnatting eller med spesielle opplegg som f.eks. Botanikkdagene.

Medlemmer velger tilknytning til grunnorganisasjon fritt – det kan være enten der man bor, studerer, har hytte eller andre preferanser. Ved innmelding vil det likevel, hvis

ikke annet er uttrykt, tas for gitt at medlemmet ønsker tilknytning i samsvar med boligadressen. Ønsker du å være medlem i flere enn en grunnorganisasjon kan du være tilleggsmedlem i andre grunnorganisasjoner enn den du er hovedmedlem i. Det krysser du av for i innmeldingsskjema på www.botaniskforening.no/blimedlem, eller du kan kontakte medlemsansvarlig i NBF (nevnt i avsnitt under).

Har du adresseendring eller ikke mottatt kontingentkrav? Har du flytta i det siste? Fått ny e-post adresse? Det er viktig at vi har rett adresse så vi ikke får medlemsblader og post i retur. Spørsmål om medlemskapet ditt, kontingent, opplysninger om adresseendring eller ønsker å melde deg ut, kan rettes til post@botaniskforening.no eller ved å ringe til medlemsansvarlig Marlene på mob. 940 99 200. Vi i ØLA (info@nbf-ostland.no) kan også svare på spørsmål og hjelpe til.

“Grasrotandelen”

Nå kan du støtte ØLA når du tipper hos Norsk Tipping. Bruk org.nr. 819 872 392 eller Norsk Botanisk Forening, Østlandsavdelingen.

Styret i Kryptoklubben våren 2023 består av Nora Aaserud Berge, Magnus Eng, Lena Moritz, Kaia Brendberg, Ida Christine Apalnes, Gaute Eiterjord, Fredrik Selmer, Flora Prinz og Anders Gunnar Helle

(observatør). Vi har kommet godt i gang med planleggingen og har allerede hatt 3 styremøter. I tillegg har Kryptoklubben arrangert en vinterdendrologitur med Anders Often i Universitetsparken, lavnøklekveld og botanikk-quiz.

Nå som våren kommer planlegger vi mange spennende turer, både i nærmiljøet og på andre lokasjoner. Vi kommer til å ha flere nøklekvelder og til å arrangere en engelskspråklig tur for å gjøre norsk botanikk mer tilgjengelig for de internasjonale studentene. I tillegg planlegger vi en overnattingstur til Sandoren med tema jamner og skogbrann.

Følg oss på Facebook ("Kryptoklubben – Botanikere på NMBU") for å få mer informasjon om arrangementene.

Anders Often viser frem et tulipantre på Vinterdendrologituren.

Foto: Gaute Eiterjord

Nø kling av lav

Foto: Kaia Brendberg

Nø kling av lav

Foto: Kaia Brendberg

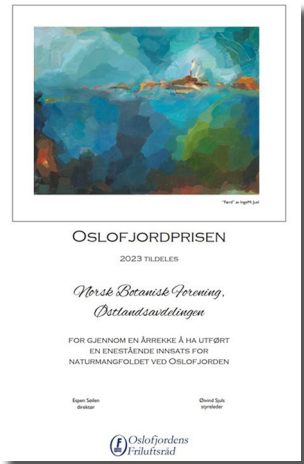
Flora Prinz

Oslofjord- prisen 2023 til ØLA

Oslofjorden Friluftsråd (OF) har utdelt Oslofjordprisen 2023 til Østlandsavdelingen i Norsk Botanisk Forening. Oslofjordprisen er en pris som OF deler ut årlig med bakgrunn i ulike tema/fokusområder. Prisen setter fokus på frivillig og ekstraordinær innsats og engasjement utført av enkeltpersoner eller frivillige/foreninger i Oslofjordområdet. I år var tema bevaring av biologisk mangfold og OF hadde fått inn mange gode forslag. I OF-styrets vedtak heter det: «Norsk botanisk forening, Østlandsavdelingen, tildeles Oslofjordprisen 2023 for sitt engasjement for å bevare viktig naturmangfold og bekjempe fremmede arter». I begrunnelsen fra OF ble også foreningens engasjement med viktig kartlegging lagt til grunn. «Dette er velfortjent så gratulerer!» skriver OF ved avdelingsleder plan og frimråde Kjetil Johannesen i e-post til vår nye ØLA-leder Geir Arne Evje. Med prisen følger også et diplom og kr. 10.000,-. Prisen ble utdelt på Kunnskapssenteret i Sandvika i Bærum den 30. mars 2023. Geir Arne

ØLAs leder Geir Arne Evje (i midten) tar imot Oslofjordprisen på vegne av foreningen. Tv ordfører i Bærum Lisbeth Hammer Krog, th OFs styreleder Øivind Sjuvs.

Evje fra ØLA-styret var til stede og tok imot den ærefulle prisen og takket for tildelingen.

Line Hørlyk

*Tverrfaglig kartleggingstur med
SABTMA i Steindalen-ravina i
Lillestrøm 28.05.2022*

*Mikaela Embla Olsen
Økolog, kartleggingskoordinator
i SABTMA*

Martha Karijord, Kåre Homble og Christine Reenskaug

Foto: Mikaela Embla Olsen

Om stedet:

Steindalen strekker seg fra sørenden av jordbruksområdene ved Torgunrud ned til Jølsen næringspark og ligger mellom Korpåsen/Jølsen skog i vest og Jølsenåsen i øst. Øvre del utgjøres av en markert bergvegg og bekkekløft, mens nedre del er en forgreinet leirravine med bratte dalsider. Steindalsbekken renner i dalbunnen gjennom området. Her finner vi en aktiv ravine med spor etter ferske leirskred, noe som kan gi grunnlag for sjeldne pionerarter på blottlagt mark. En solvendt og dyp ravine med fuktig mikroklima

og næringsrik leirjord som dette, er bakgrunnen for den rike forekomsten av edelløvskog og rødlistearter som er rapportert til nå. En nøkkelbiotop er registrert i området («velutviklet gammel barskog med rikelig av død ved»).

Om turen:

Ravineturen i Lillestrøm ble arrangert i samarbeid med Naturvernforbundet i Lillestrøm og Norsk Botanisk Forening Østlandsavdelingen, Norsk entomologisk forening, Birdlife avd. Oslo og Akershus, Oslo og omland sopp- og

nyttevekstforening, Romerike sopp- og nyttevekstforening og Norsk Zoologisk Forening. En miljøstasjon lokalisert nederst ved ravinen søker om å utvide deponiet innover i ravinen. Naturvernforbundet søkte midler fra Lillestrøm kommune for å få laget en tilstandsrapport om ravinen. I samarbeid med dette ble det arrangert flere kartleggingsturer til området, en av dem en felles dagstur. Det innsamlede materialet ble brukt av BioFokus for å utstede en tilstandsrapport.

Vi var ti deltakere fra ulike foreninger. Det var fint solrikt vær og godt og varmt. På turen var det deltakere fra tidligere turer, men også nye som ikke hadde deltatt før. Det at funnene ville bli brukt i en KU skapte stor iver og glede for deltakerne. Dette var også min første tur som koordinator og det herlig å møte de frivillige i kartleggingsmiljøet.

Funn denne dagen:

Det ble funnet 167 taksa, med totalt 189 funn. Disse ble fordelt som følgende (rødlistearter i parentes):

- Karplanter: 41 (2)
- Moser: 16 (0)
- Lav: 4 (0)
- Sopp: 14 (1)
- Virvelløse dyr: 58 (0)
- Fugler: 32 (2)

Foto: Mikaela Embia Olsen

- Amfibier og reptiler: 1 (0)
- Pattedyr: 1 (0)

Rødlistede arter: marianøkleblom (VU), alm (EN), almekullsopp (NT), tårnseiler (NT), grønnfink (VU), gulspurv (VU).

Fremmedarter: fagerfredløs (SE), brunskogssnegl (SE).

Den sammenstilte rapporten fra Biofokus kan du lese på Biofokus hjemmeside www.biofokus.no under fanen Publikasjoner. Biofokus rapport 2022–26, ISSN 1504-6370, ISBN 978-82-8449-062-5. Skrevet av Torbjørn Høitomt og publisert 15.07.2022.

Gjev pris til Lie-Mats

Den 22. mars 2023 ble vår eminente slåtteinstruktør ved slåttekursene i Nordmarka, Mats Rosengren, tildelt pris fra Kungl. Vetenskapsakademien i Sverige, skriver botaniker Kristina Bjureke i e-post til ØLA.

På hjemmesiden til Kungl. Vetenskapsakademien skriver de følgende: Kungl. Vetenskapsakademien har, efter förslag från klassen för biologiska vetenskaper, beslutat utdela Sture Centerwalls pris, på 25 000 kr att dela på till: Jan Wester och Mats Rosengren, Vreta kloster respektive Broddetorp, ”för deras arbete med att skapa ett ökat intresse för lieslätter som bidrar till att bevara och restaurera ängsmarkens botaniska och zoologiska mångfald.” Mats Rosengren (” Lie-Mats”) och Jan Wester (” Slåttergubben”) driver på varsitt håll kurser, försäljning av redskap och ängsskötsel på entreprenad. De har varit helt avgörande för det allt större intresset

Foto: Kristina Bjureke

för och kunskapen om att hävda ängsmarker genom slätter.

Vi i ØLA gratulerer og takker for at han gjennom mange år har tatt turen til Norge og Nordmarka og vært en fantastisk ildsjel som slåtteinstruktør på slåttekursene til NBF.

Line Hørlyk

Invitasjon til kartlegging i sommer!

I sommer skal ØLA satse mye på kartlegging! Vi skal ha flere kartleggingssamlinger, og DU er invitert – og vi håper at vi ser deg på kartleggingene. Deltakelse, inkludert overnatting og bespisning, er gratis (bortsett fra et påmeldingsgebyr på kr. 500,- for enkelte av turene), hvis du er medlem i en av grunnorganisasjonene i Norsk Botanisk Forening. Noen av arrangementene, spesielt de som innebærer overnatting eller organisert transport, krever påmelding. Andre har fritt fram møte.

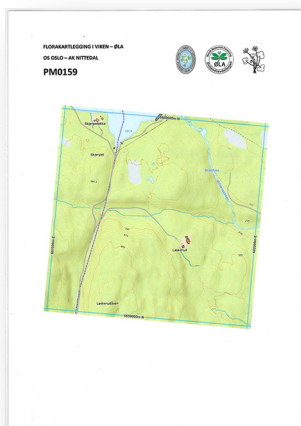
Hvorfor kartlegge?

Kartlegging handler om å få kunnskap om hva som vokser hvor. Ved systematisk kartlegging kan vi få ny kunnskap, spesielt i områder som er dårlig kartlagt. Ny kartlegging i tidligere kartlagte områder er også viktig, spesielt i sårbare områder med høyt artsmangfold, for nyere kartleggingsmetoder er nøyaktige, mens gamle registreringer har ofte lav koordinatpresisjon.

De enkelte kartleggingsarrangementene, både dagsturer og overnattingsturer, er ført opp i aktivitetskalenderen på de neste

Florakartleggingsløftet i ØLA, BBF og ØBF støttes økonomisk av Viken fylkeskommune.

sidene. Vi har også en mer generell tekst om kartlegging lenger bak i bladet.

Der kan du også lese om hva vi kan tilby om du vil kartlegge individuelt, på fritida. Blant annet kan vi sende deg laminert kart av de kilometerrutene du ønsker å kartlegge, slik som det ovenfor.

Kartleggingsgruppa i ØLA: Svein Olav Drangeid, Geir Arne Eyje, Per Madsen, Odd Stabbetorp, Henrik Torp og Jan Wesenberg

Aktivitetskalenderen

Mer detaljert informasjon om hvert arrangement finner du på ØLAs webside www.nbf-ostland.no, aktivitetskalenderen til NBF www.botaniskforening.no, eller på vår facebookside.

Lørdag 22.04, kl. 13.00: Vårblomstring på Langhus, Nordre Follo

Vi ser på vårblomster i en rik lauvskog syd for Langhus stasjon.
Oppmøte: Langhus stasjon. **Turleder:** Geir Arne Evje (976 82 909).

22
APR
2023

Onsdag 26.04, kl. 18.00: Løkkeåsen i Sandvika

Vi ser etter vårplanter, tysbast og den store levermosen vortetvebladose. Vi må kartlegge det vi finner for det er forbausende få karplanter registrert her.

Oppmøte: Utenfor Sandvika jernbanestasjon.
Turleder: Svein Olav B. Drangeid (918 09 264).

26
APR
2023

Tirsdag 2.05, kl. (15.45) 17.00: Tirsdagstur, Oslo

Hver første tirsdag i måneden fram til og med oktober (minus juli) inviterer vi til villblomstvandring i byen, der du kan bli kjent med spennende planter i Oslo-naturen.

Sted: Turen starter fra Baker Hansen i Ruseløkkveien. Hvis du har muligheter til å komme til Baker Hansen fra kl. 15:45, så spiser vi litt og prater om hvor dagens tirsdagstur skal gå. Vi kan ta tog eller T-bane til en annen stasjon, og ser hva vi kan finne i gangavstand fra denne.

Turleder: Anders Often (454 20 213).

Oppmøte: Baker Hansen i Vika, Ruseløkkveien 3 (like ved Nationaltheatret stasjon), fra kl. 15:45 med avmarsj kl. 17:00. **Vanskegrad:** Dette er lette turer i enkelt terreng.

2
MAI
2023

Torsdag 4.05, kl. (15.45) 17.00: Torsdagstur, Drammen

Torsdagsturene i Drammen fortsetter. Hver første torsdag i måneden i sommerhalvåret fra april og fram til og med oktober måned (minus juli) inviterer vi til villblomstvandring i Drammen.

Sted: Turen starter fra Baker Hansen ved Drammen jernbanestasjon. Hvis du har muligheter

til å komme til Baker Hansen fra kl. 15:45, så spiser vi litt og prater om hvor dagens torsdagstur skal gå.

Turleder: Tore Berg (975 03 649).

Oppmøte: Baker Hansen, Tollbugt,1, foran Drammen jernbanestasjon, fra kl. 15:45 med avmarsj kl. 17.00. **Vanskegrad:** Dette er lette turer i enkelt terreng.

4
MAI
2023

Lørdag 6.05, kl. 11:00 Vårblomstkartlegging på Langåra, Asker

Ta med mat, drikke og sitteunderlag. Dette er en lett tur i tørt terreng.

Oppmøte: Parkeringsplass Vendla 54.

Varighet: Retur ca. kl. 16 hvis det er fint vær. Tidligere retur vurderes hvis været er dårlig.

Turleder: Geir Arne Evje (97 68 29 09), epost geirevje[at]gmail.com

Obligatorisk påmelding til turleder senest torsdag 4. mai, på grunn av planlegging av båtskysst ut til Langåra.

6
MAI
2023

Onsdag 10.05, kl. 18:00: Vårblomstkartlegging, Øya, Fetsund-deltaet i nåværende Lillestrøm kommune

De siste to åra har antall moskusurt-prikker på Jørholmen ved Bjanes økt fra null til et par titalls. Derfor kan det være spennende å undersøke andre deler av deltaet. Problemet er at mesteparten av arealet er øyer, utilgjengelige uten båt. Øya/Rudsholmen lengst nord i deltaet er landfaste, og det er dessuten skog her. Vi prøver oss derfor der!

Oppmøte: Det er en stor parkeringsplass ved idrettsanlegget rett øst for Banken/Glomstua.

Vi møtes der kl. 18:00 og går utover tangen.

Turleder: Jan Wesenberg (90 88 86 83).

10
MAI
2023

Onsdag 24.05, kl. 18:00: Vårblomstkartlegging, Åmot i Rælingen

Johannes Lid gjorde i 1928 Romerikes eneste funn av blåstarr på Åmot i Rælingen. Vi forsøker å se hva som fins av intakte tørrbakker.

Oppmøte: Ved bussholdeplassen Aamodt. Buss 350 (mot Enebakk kirke) fra Lillestrøm.

Turleder: Jan Wesenberg (90 88 86 83).

24
MAI
2023

Tirsdag 6.06, kl. 17:00: Tirsdagstur, Oslo

Se tirsdag 02.05 for nærmere beskrivelse.

6
JUN
2023

Onsdag 7.06, kl. 18:00: Nybegynnerkurs i bruk av flora til artsbestemmelse

Mange bruker mest fargefloraer til plantebestemmelse. På dette kurset går vi skritt lenger og lærer hvordan vi kan bruke bestemmelsesnøkler. Kurset er gratis, men krever påmelding, frist 31.05. Ring eller send SMS til 48171646.

Kursholder: Henrik A. Torp.

Sted: Haslum seniorsenter, Nesveien 5, Bærum.

7
JUN
2023

Torsdag 8.06, kl. 17:00: Torsdagstur, Drammen

Se torsdag 04.05 for nærmere beskrivelse.

8
JUN
2023

Fredag 9.06 – søndag 11.06: Kartlegging Ingierstrand–Svartskog i Nordre Follo

Kartlegging i området Ingierstrand-Svartskog og dugnad på Heidehaugen, Ingierstrand.

Oppmøte: fredag 9.06. kl. 10:00 ved Ingierstrandveien 46.

Påmelding til kartleggingsleder Geir Arne Evje (97 68 29 09), epost geirevje[at]gmail.com, gjerne snarest mulig og senest 12. mai. Ved påmelding med overnatting betales et depositum på kr 500 til konto 0540 08 91070.

Merk innbetalingen “Kartlegging Nordre Follo”. Beløpet blir tilbakebetalt ved gjennomført deltakelse. Beløpet blir ikke tilbakebetalt ved avbestilling etter 25. mai.

9-11
JUN
2023

Onsdag 14.06, kl.18-20: Fremmedartdugnad ved Bårlibekken i Lørenskog

Hjelp oss å ta vare på en blomstereng som er truet av fremmede arter. Ta gjerne med egne hagehansker og hagesaks, men vi har noe til utlån.

Oppmøte på gangstien mellom Ahus og Kurland skole, ved sittebenken ved “fossen”.

Dugnadsleder fra Naturvernforbundet: Tom Clark

Turleder fra ØLA: Line Hørlyk (480 34 902).

14
JUN
2023

Torsdag 15.06 – lørdag 17.06: Kartlegging av karplanter i Asker kommune

Vi arbeider i grupper med å kartlegge lite kjente km²-ruter. Vi er ute i felt til ca. kl 16:00, og drar deretter til NaKuHels lokaler ved Sem der det blir servert middag. Her har vi også booket lokaler, se bilder, der vi utover kvelden kan arbeide med bestemmelse av arter og registrering på artsobservasjoner.no. Det er lagt opp til å bo hjemme, men deltakere som ønsker det, kan overnatte på Øvre Sem gård (tidligere Sem Gjestegård). Det er aktuelt for deltagere som bor langt unna. ØLA dekker utgiftene til overnatting i dobbeltrom, enkeltromstillegg dekker deltakerne selv. Opphold (i dobbeltrom) og bespisning er gratis for medlemmer i en av grunnorganisasjonene i Norsk Botanisk Forening.

Fredag 16.06, kl. 18:00 blir det et kurs om marikåper v/ Jan Ingar Båtvik. Han vil også lede nøkling av innsamlede marikåper. Se egen annonsering av kurset.

Torsdag 15.06, kl. 9:30. Oppmøte P-plassen på Heggedal stasjon. Vi kartlegger i Stokkeråsen/Heggedalsmarka (baserikt) og i marka vest for Skjellestad.

Fredag 16.06, kl. 9:30: Oppmøte Solli utfartsparkering

Vi prøver å ordne kjøring fra Asker stasjon for dem som ikke har bil. Meld fra om det ved påmelding. Vi kartlegger i Høgås/Jerpås (baserikt) og mellom Store Sandungen og Asdøltjern i Vestmarka

Lørdag 17.06, sted og tid bestemmes kvelden før.

Denne dagen har vi ikke felles middag, og vi avslutter tidligere slik at alle kommer seg hjem og kan forberede seg til villblomstens dag søndagen etter.

15-17
JUN
2023

Praktiske opplysninger

Det er mulig å delta både på enkeltdager eller alle dagene samlet. Deltar du på enkeltdager og ønsker å være med på fellesmiddagen, trenger vi påmelding. Husk også å melde deg på marikåpekurset hvis du ønsker å delta.

Husk å kle deg etter værforholdene. Det er mange turstier i områdene vi skal kartlegge, men vi må også ut i terrenget. Selv om det er tørt, er det fuktig i fosenknninger og på myr. Velg egnet fottøy. Ta med lupe, fotoutstyr (til dokumentasjon av arter) og GPS (hvis du har). Turledere kommer til å ha med felt-PC, men fint med håndholdt GPS i reserve). Til bestemmelsesarbeidet om kvelden trenger du Norsk Flora.

Adressen til NaKuHel er Semsveien 168, tlf. 66 98 75 50. nettsted netsted.nakuhel.no
Overnattingsstedet, tidligere Sem gjestegård, ligger 100 meter fra NaKuHel. Stedet er nylig overtatt av nye eiere og jeg har via NaKuHel fått bekreftet mulighet til overnatting m/frokost.

Påmelding og spørsmål om opplegget til Svein Olav B. Drangeid, tlf. 918 09 264 eller mail [sveindrangeid\(at\)gmail.com](mailto:sveindrangeid(at)gmail.com) gjerne snarest, men senest 14. mai.

Oppgi ved påmelding: Hvilke dager eller hele samlingen, og om du blir med på middag, kyllinggryte eller vegetar. Meld også fra om du ønsker overnatting på Sem gjestegård (enkeltrumstillegg er ca. 500 kr.). Oppgi også om du disponerer bil eller ikke. Hvis du bruker bil, vennligst meld fra om ledige seter. Ved påmelding betales et depositum på kr 500 til konto 0540 08 91070. Merk innbetalingen 'Kartlegging Asker'. Depositum blir tilbakebetalt ved gjennomført deltagelse. Beløpet blir ikke tilbakebetalt ved avbestilling etter 1. juni.

Fredag 16.06, kl. 18:00 Kurs om marikåper *Alchemilla*

Sted: NaKuHel, Semsveien 168, Sem i Asker

Kursleder: Jan Ingar Iversen Båtvik

I forbindelse med kartlegging av karplanter i gamle Asker kommune (se egen invitasjon) har vi fått Jan Ingar til å holde kurs om marikåper. Det er en vanskelig slekt, og på kurset vil Jan Ingar presentere slekta og lede nøkling av innsamlede arter.

Husk å ta med lupe og nye Norsk Flora. Ta gjerne også med marikåper fra der du bor.

Kurset er åpent for alle medlemmer i NBF, men blir det mange, vil de som også deltar på kartleggingen bli prioritert.

Oppmøte, ved drivhusene til NaKuHel, se kart. Parkering må på skje på skiltet utfartsparkering.

Det fins ikke offentlig transport til Sem, men vi skal prøve å ordne transport fra Asker jbst. for dem som ikke har bil. Det vil bli servert en enkel middag for dem som deltar på kartleggingen, ca. kl. 16:30. Hvis du ønsker å delta på denne middagen, meld fra i påmeldingen. Si fra hvis du ønsker vegetarmat. Spørsmål om kurset, kartleggingen og påmelding til Svein Olav B. Drangeid. Påmelding innen 14. mai. Bruk tlf. 918 09 264 eller mail [sveindrangeid\(at\)gmail.com](mailto:sveindrangeid(at)gmail.com)

Søndag 18.06: Villblomstenes dag

ØLA arrangerer mange turer på Villblomstenes dag i Oslo og Akershus. Se egen oversikt på side 23. Se også www.villblomstenesdag.no for turer i hele Norge. Nye turer blir lagt til fortløpende.

18
JUN
2023

Torsdag 22.06, kl. 18.00: Vandring langs Ellingsrudelva i Lørenskog

Oppmøte: På nedre parkeringsplass ved Lørenskog togstasjon (der vi ser over veien mot bensinstasjon og postterminalen. Her er det også gratis parkering etter kl.17.00 for de som kommer i bil.

Turledere: Line Hørlyk (mob. 48 03 49 02) og Tore Berg (mob. 975 03 649)

22
JUN
2023

Tirsdag 27.06, kl. 17:00 Myrvandring på Langhus, Nordre Follo

Oppmøte og parkering: Bøleråsen, parkeringsplass ved enden av bilvei, nær endeholdeplass for buss. Det blir servering av kake, kaffe og te ved rasteplassen ved Bukkestitjern. I tilfelle dårlig vær blir serveringen hjemme hos Geir Arne etter turen.

Turleder: Geir Arne Evje (97 68 29 09)

27
JUN
2023

Tirsdag 11.07 – onsdag 12.07: Kartlegging i Østmarka, Lørenskog

To hele dager med kartlegging i et dårlig undersøkt område nær Losby i Østmarka. Avhengig av antall deltakere deler vi oss i grupper som får tildelt et område å kartlegge i. Ta med mat og drikke for to lange dager i felt.

Vi spanderer middag 11. juli på deltakerne (for medlemmer i Norsk Botanisk Forening), enten på Losby gods gårdskafe eller Sørlikroa.

Oppmøte begge dager: Losby gård utfartsparkering kl. 10:00

Trenger du skyss inn til Losby? Kontakt kartleggingsleder.

Terreng: Noe ulendt skogsterreng, myr og myrtjern. Godt, vanntett fottøy er nødvendig

Kartleggingsleder: Geir Arne Evje (97 68 29 09), epost [geirevje\[at\]gmail.com](mailto:geirevje[at]gmail.com)

Påmelding: til [kartlegging\[at\]nbf-ostland.no](mailto:kartlegging[at]nbf-ostland.no), senest mandag 10. juli

11-12
JUL
2023

Onsdag 26.07 – søndag 30.07: Florakartlegging i Hurdal

Vi skal kartlegge i grupper, der hver gruppe får tildelt et kartleggingsområde dag for dag.

Vi skal bo på Lygnahytta, som tilhører Lygnasæter Hotell Hadeland.

Hytta har sju soverom, kjøkken, stue, to bad og fire toaletter.

Maksimum antall deltakere er 12, så noen må belage seg på å dele rom. På de daglige kartleggingsturene bruker vi privatbil. Opphold og bespising er gratis for deltakerne som er medlem i en av grunnorganisasjonene i Norsk

26-30
JUL
2023

Botanisk Forening. Vi ordner mat til frokost og niste sely, men vi benytter lokale spisetilbud til middager. Vi avslutter søndag 30. juli litt tidlig på ettermiddagen.

Oppmøte: 26. juli kl. 12:00, Lygnaveien 20, 2770 Jaren.

Transport til Lygnasæter: Per 28.03.2023 foreligger det ikke bussrutetabell for sommeren, men en kan reise med tog fra Oslo S til Eina stasjon, og derfra med buss til Lygna holdeplass (Innlandstrafikk, rute 103). Trenger du å sitte på med noen? Kontakt kartleggingsleder. **Påmelding** senest 14. mai, til epost kartlegging[at]nbf-ostland.no, så vi får oversikt over antall deltakere på et tidlig tidspunkt. Oppgi navn, telefon, og eventuelle allergier eller spesielle matpreferanser. Oppgi også om du disponerer bil eller ikke. Hvis du bruker bil, vennligst meld fra om ledige seter. Ved påmelding betales et depositum på kr 500 til konto 0540 08 91070. Merk innbetalingen "Kartlegging Hurdal". Depositum blir tilbakebetalt ved gjennomført deltagelse. Beløpet blir ikke tilbakebetalt ved avbestilling etter 23. juni.

Øvrige spørsmål om opplegget stilles til kartleggingsleder.

Kartleggingsleder: Henrik A. Torp (mob. 48171646, e-post henrik.andreas.torp[at]gmail.com)

1
AUG
2023

Tirsdag 1.08, kl. 17.00: Tirsdagstur, Oslo

Se torsdag 02.05 for nærmere beskrivelse.

Torsdag 3.08 – søndag 6.08: Florakartlegging i Aurskog-Høland

Vi skal kartlegge i grupper, der hver gruppe får tildelt et kartleggingsområde. Vi skal bo i en større bolig, Sveiserboligen, Eidsverket Gods på Bjørkelangen. Stedet har 8 store rom, alle med bad. Når vi leier alle rommene, har vi tilgang til hele huset, med kjøkken og oppholdsrom. Hvis vi blir flere enn 8 deltakere, må noen dele rom. Maksimum antall deltakere er 16. På de daglige kartleggingsturene bruker vi privatbil. Opphold og bespising er gratis for deltakerne som er medlem i en av grunnorganisasjonene i Norsk Botanisk Forening. Vi ordner mat til frokost og niste selv, men vi benytter lokale spisetilbud til middager. Vi avslutter søndag 6. august litt tidlig på ettermiddagen.

Oppmøte: 3. august kl. 12:00 ved Eidsverket, Glassverksveien 26, 1940 Bjørkelangen

Transport til Bjørkelangen: Det går buss fra Lillestrøm bussterminal (470 til Eidslia, plattform 11) kl. 11:00, til Bjørkelangen kl. 11:47. Sjekk om rutetidene stemmer når datoen nærmer seg. Fra Bjørkelangen er det 10 minutter å gå til Eidsverket gods. Trenger du å sitte på med noen? Kontakt kartleggingsleder.

Påmelding senest 14. mai, til epost kartlegging[at]nbf-ostland.no, så vi får oversikt over antall deltakere på et tidlig tidspunkt. Oppgi navn, telefon, og eventuelle allergier eller spesielle matpreferanser. Oppgi også om du disponerer bil eller ikke. Hvis du bruker bil, vennligst meld fra om ledige seter. Ved påmelding betales et depositum på kr 500 til konto 0540 08 91070. Merk innbetalingen "Kartlegging Aurskog-Høland". Depositum blir tilbakebetalt ved gjennomført deltagelse.

3-6
AUG
2023

Beløpet blir ikke tilbakebetalt ved avbestilling etter 1. juli.
Øvrige spørsmål om opplegget stilles til kartleggingsleder.
Kartleggingsleder: Geir Arne Evje (97 68 29 09), epost
geirevje[at]gmail.com

Torsdag 10.08, kl. 17.00: Torsdagstur, Drammen

Se torsdag 04.05 for nærmere beskrivelse.

10
AUG
2023

Helgen 11.08–13.08: Slåttekurs i Nordmarka

Denne helgen arrangerer NBF sitt populære slåttekurs i Nordmarka med kurslederne Kristina Bjureke og Mats Rosengren. Overnatting blir på den koselige Studenterrytta. Mer info med påmelding blir sendt i digitalt nyhetsbrev når det nærmer seg og lagt i NBF-kalender på www.botaniskforening.no

Kontaktperson: Marlene Palm ([marlene\(at\)botaniskforening.no](mailto:marlene(at)botaniskforening.no)).

11-13
AUG
2023

Onsdag 16.08, kl. 18-20: Fremmedartdugnad ved Bårlibekken, Lørenskog

Sammen med Naturvernforbundet i Lørenskog følger vi opp lukedugnaden fra i juni.

Ta gjerne med egne hagehansker og hagesaks, men vi har noe til utlån.

Oppmøte på gangstien mellom Ahus og Kurland skole, ved sittebenken ved "fossen".

Dugnadsleder fra naturvernforbundet: Tom Clark

Turleder fra ØLA: Line Hørlyk (480 34 902).

16
AUG
2023

Torsdag 17.08, kl. 16–20: Drop-in slått på Ola Narr i Oslo

På dette arrangementet vil du lære om plantene i enga, fremmede arter og å slå enga med lja fra dyktige fagfolk. Det er gratis for alle å delta. NBF vil ha stand her og besvare spørsmål om blomsterenger.

Slåtteinstruktør: Bent Nilsen.

Turleder: Kristina Bjureke (952 00 804)

Representant fra Bymiljøetaten: Bård Bredesen

Kontaktperson fra NBF: Marlene Palm ([marlene\(at\)botaniskforening.no](mailto:marlene(at)botaniskforening.no))

17
AUG
2023

Søndag 20.08, kl. 11–16: Slåttedag på Mikklerud i Aurskog-Høland

Kom og bli med på den tradisjonelle slåttene i en av Østlandets flotteste solblom-enger på den fredete finneplassen Mikklerud langt inne i Nordre Mangens skoger. Ta gjerne med egen lja eller rive, men vi har noen til utlån. Det er lov å komme og se på også. Vertskapet serverer slåttegrøt til slåttefolket som kommer, så send gjerne en påmelding til turlleder i forkant så vi vet sånn cirka hvor mange som kommer. Trenger du skyss, tar du direkte kontakt med turlleder. Det går ikke buss hit, men det er parkeringsplass ved

20
AUG
2023

veien for de som kommer i bil. Det er omtrent en times kjøretid fra Oslo.

Turleder: Kristina Bjureke (mobil: 952 00 804)

Søndag 20.08, ca. 10.30 – 16.00: Kartlegging på Langåra, Asker

Vi hadde en vårblomstkartlegging på Langåra i begynnelsen av mai. Nå skal vi kartlegge og registrere planter som det ikke var mulig å identifisere i begynnelsen av mai. Spesielt skal vi se etter smalsøte *Gentianella uliginosa* som har vært registrert på Langåra i 1895 og 1957. Ta med mat og drikke.

Transport: Det går båtrute (Rigmor og Rigfar) fra Sandvika ca. kl. 10:30, retur fra Langåra ca. kl. 15:25. Tidene er foreløpige, så følg med om det blir endringer.

Obligatorisk påmelding til kartlegging[at]nbf-ostland.no senest fredag 18.08 til turleder pga båttransporten. Turleder: Geir Arne Evje (97 68 29 09), epost geirevje[at]gmail.com

20
AUG
2023

Tirsdag 22.08, kl. 17:00: Langhus, Nordre Follo, fremmedartsdugnad

Luking av kanadagullris. Etter dugnaden spanderer vi pizza på deltakerne, fra ca. kl. 19:00.

Dugnadsleder: Geir Arne Evje (976 82 909). E-post geirevje[at]gmail.com

Ta med egne arbeidshansker/hagehansker!

Oppmøtested: Langhus kirke

Dugnaden er et samarbeid mellom Langhus kirke, Norsk Botanisk Forening – Østlandsavdelingen, Lokal Agenda 21-forumet i Ski og Naturvernforbundet i Nordre Follo.

22
AUG
2023

Onsdag 23.08, kl. 18:00: Kjempesoleietur i Lørenskog

Oppmøte: På parkeringsplass ved Lørenskog togstasjon.

Turledere: Line Hørlyk (48 03 49 02) og Tore Berg (mob. 975 03 649)

23
AUG
2023

Lørdag 26.08, kl. 10.00: Svartelistedugnad på Hovedøya, Oslo

Vi fortsetter lukingen av gravbergknapp *Phedimus spurius* som fortrenger den naturlige floraen på kalkbergene. Arbeidet går ut på å luke så mye gravbergknapp som mulig. Bevertning på Klosterkroa etter endt dugnad til de som deltar.

Dugnadsleder: Ida Marielle Mienna (943 40 974)

Oppmøte: Aker brygge, plattform E. Vi reiser med båtrute B1 som går kl. 10:00. Ankomst Hovedøya kl. 10:08.

Varighet: 10.00 til ca. 14.00, deretter bespising. Har du reiseutgifter for å komme til Oslo eller til Hovedøya? Da får du disse dekket! Ta vare på billett/kvittering.

26
AUG
2023

Mandag 28.08 17:00: Slåttedugnad på Langhus

På ei eng ved Langhus stasjon, vokser den rødlistede skjermplanten krusfrø *Selinum carvifolia* som er truet på grunn av gjengroing. Vi skal slå enga med ljaer som vi stiller med, men ta gjerne med hekk- eller greinsaks og rive! Husk arbeidshansker!

Det blir slåttegrøt etter dugnaden til de som deltar.

Påmelding senest mandag 28. august kl. 12, så vi vet hvor mye grøt vi skal lage.

Dugnadsleder: Geir Arne Evje (976 82 909). Oppmøte: Langhus stasjon.

Dugnaden gjennomføres i samarbeid med Langhus kirke, Lokal Agenda 21-forumet i Nordre Follo, Lions Club Langhus og Siggerud, Naturvernforbundet i Nordre Follo.

28
AUG
2023

Tirsdag 5.09, kl. 17:00: Tirsdagstur, Oslo

Se torsdag 02.05 for nærmere beskrivelse.

Torsdag 7.09, kl. 17:00: Torsdagstur, Drammen

Se torsdag 04.05 for nærmere beskrivelse.

5
SEP
2023

7
SEP
2023

Lørdag 9.09, kl.10.00-17.00: Tverrfaglig kartlegging på Lier- måsan og Bliksrudmåsan i Aurskog-Høland med Sabima

Vi skal kartlegge to myrer like ved Bjørkelangen i Aurskog-Høland der det har vært torvuttak siden 60-tallet. Denne industrien har nå opphørt og myrene skal revegeteres. De forskjellige samarbeidsforeningene skal kartlegge planter, moser, sopp, insekter og dyr. Alle funn skal legges inn i Artsobservasjoner. Ta med matpakke og drikke, sitteunderlag, gode sko/støvler, lupe, felthåndbok, kamera etc. Velkommen til en spennende og lærerik tur! Oppmøtested: 7-Eleven XY Bjørkelangen kl. 10.00.

Turleder og kontaktperson Sabima: Mikaela Olsen, mob: 41 29 71 82.

Kontaktperson ØLA: Line Hørlyk, mob. 48 03 49 02. (Til stede fra ca. 12-tiden). Mer info om turen finner du på www.sabima.no/arrangement

9
SEP
2023

Lørdag 16.09, kl. 10.00: Dugnad, luking av fremmede arter på Nakholmen Oslo

Oppmøte: Aker brygge, plattform E. NB! båten går kl. 10.00 (sjekk rutetider for evt. endringer). Dragehode er en sjelden plante som trues av gjengroing. Vi luker grav- og sibirbergknapp. Etter retur til Oslo sentrum byr foreningen på lunsj til alle deltakere.

Dugnadsleder: Ivar Holtan (900 17 120)

16
SEP
2023

Lørdag 23.09, kl. 11.00: Edelgrandugnad, Løkeneshalvøya i Asker

Også i år har vi dugnad for å fjerne ungpplanter av edelgran som har spredt seg og truer sjeldne planter i naturreservat og landskapsvernområde. Det blir servering av mat til alle dugnadsfolk

23
SEP
2023

etter dugnaden. Ta gjerne med hagesaks og hagehansker eller lån fra oss.

Oppmøte: Parkeringsplass ved Spiradammen, Konglungveien 80, Vettre

Dugnadsleder: Geir Arne Evje (976 82 909)

Søndag 1.10, kl.13.00–16.00: Dugnad Ekebergskrånigen, fjerne fremmede mispelarter

Oppmøte: Trikkeholdeplass Ekebergparken (vis a vis Sjømannskolen)

Vi inviterer til dugnad for å fjerne mer av de fremmede mispelartene

som sprer seg i reservatet der og truer stedegne planter hvor mange er svært sjeldne. Etter dugnaden spanderer vi bespisning nede i sentrum.

Dugnadsleder stiller med arbeidshansker, greinsakser og annet nødvendig utstyr, men ta gjerne med hagesaks og arbeidshansker hvis du har.

Dugnadsleder: Anders Often (454 20 213)

1
OKT
2023

Tirsdag 3.10, kl. 17.00: Tirsdagstur, Oslo

Se torsdag 02.05 for nærmere beskrivelse.

Torsdag 5.10, kl. 17.00: Torsdagstur, Drammen

Se torsdag 04.05 for nærmere beskrivelse.

Turleder Tore Berg vil gjøre oppmerksom på at

så lenge høsten er mild vil han arrangere flere adventivplanteturer i oktober og november.

3
OKT
2023

5
OKT
2023

Onsdag 11.10, kl. 18:00: Kanariøyene – biodiversitet i turistmaskinen

Foredragsholder: Knut Bjørnstad.

Sted: møterom på Deichman Bjørvika.

11
OKT
2023

Lørdag 14.10, kl. 11:00 Mosenes dag – bustehetter på Bygdøy

Moseklubben har valgt bustehetter *Orthotrichum* (s.lat.) som årets moseslekt, og vi ser hvilke arter vi kan finne på Bygdøy.

Turleder: Svein Olav B. Drangeid

Oppmøte: Bygdøy sjøbad kl. 11:00

14
OKT
2023

Onsdag 25.10, kl. 18:00: Plantegeografiske betraktninger i nasjonalt og globalt perspektiv, med utgangspunkt i noen arter på Østlandet

Foredragsholder: Geir Arne Evje.

Sted: Møterom på Deichmann Bjørvika.

25
OKT
2023

Onsdag 8.11 kl. 18:00: Sørlandsplanter og litt om mosekartlegging i Agder

Foredragsholder: Svein Olav B. Drangeid.

Sted: Møterom på Deichmann Bjørvika.

8
NOV
2023

Onsdag 22.11 kl. 18:00: Erfaringer med bruk av nye Norsk Flora etter en feltsesong

Innleder: Jan Wesenberg.

Sted: Møterom på Deichmann Bjørvika.

22
NOV
2023

Onsdag 6.12, kl. 18:00: ØLAs tradisjonelle julemøte

Opplegg og program blir bestemt seinere.

Sted: Blir offentliggjort seinere .

6
DES
2023

Info til turledere

Turledere som føler at de trenger en liten førstehjelpkasse i sekken, kan kjøpe inn dette og sende kvittering til vår kasserer Svein Olav B. Drangeid (kasserer@nbf-ostland.no) og få dette refundert. Likeledes kan turleder sende reiseregning på ØLA-skjema og få refundert reise-, bom- og parkeringsavgift. Turleder skal også fylle ut ØLA turrappport skjema etter turen med antall deltakere o.l. Dette er til årsberetning og totalrapport til NBF over våre aktiviteter og gir grunnlag for videre økonomisk støtte til foreningen.

Tur- og dugnadsledere kan hevende seg til info@nbf-ostland for å få tilsendt link til turrappportskjema, dersom de ikke har mottatt skjema i forkant av turen; og til reiseregningsskjema til turledere, dugnadsfolk og kartleggere etter avtale.

Registrering på Artsobservasjoner

Registreringer fra turene gjøres av turleder eller annen person utnevnt av turleder. Turdeltakere som ønsker å bli registrert som medobservatør på turen, gir sitt fulle navn og telefonnummer til registrator. Vi ønsker at ingen turdeltakere gjør egne registreringer i Artsobservasjoner uten forhåndsavtale med turleder/registrator på turene til ØLA. Medobservatører kan selv legge inn bilder på Artsobservasjoner etter at funnet er registrert. Pass på at bildet viser registrert art.

Villblomstenes dag 18. juni 2023

Her er de av årets turer i ØLA som i skrivende stund er klare, kort presentert. Flere turer vil kunne komme til. Mer info om hver tur (ikke minst oppmøtested!) finner du i kalenderen vår på www.nbf-ostland.no. Alle turene i hele Norge finner du på www.villblomstenesdag.no.

Flere av turene har en innlagt rast, så ta gjerne med niste og sitteunderlag.

Asker: Holmen, Syverstadbråten, kl. 10:00. Turleder: Svein Olav B. Drangeid.

Aurskog-Høland: Finneplassen Mikkelrud, kl. 11:00. Turleder: Per Madsen.

Bærum: Kalvøya, kl. 12:00. Turleder: Kristin Steineger Vigander.

Bærum: Fornebu, Lilløyplassen naturhus, som har 20-årsjubileum med arrangementer fra mange naturorganisasjoner. Vi deltar med stand og med to turer: kl. 10:00 (turledere: Signe Magnus og May Berthelsen) og kl. 14:00 (turleder: Svein Olav B. Drangeid).

Nes: Ravinetur i Vormadalen. Turleder: Kåre Homble. Samarbeid med Kulturminnebøndene i Nes.

Nesodden: Steilene, kl. 10:30. Turleder: Liselotte Krøger.

Nittedal: Sørli, kl. 11:00. Turleder: Jan Wesenberg. Samarbeid med Lillomarkas venner.

Nordre Follo: Svartskog, kl. 12:00. Turleder: Bjørn Gunnar Ganger.

Nordre Follo: Siggerud, kl. 13:00. Turleder: Geir Arne Evje.

Oslo: Hovedøya, kl. 11:15. Turleder: Kristina Bjureke.

Oslo: Maridalen, kl. 11:15. Turledere: Gunnar Bjune og Line Hørlyk. Turen starter med en blomstergudstjeneste. De om bare vil være med tur kan møte kl. 12:00.

Oslo: Østensjøvannet, kl. 14:30. Turleder: Jan Wesenberg. Samarbeid med Østensjøvannets venner.

Ås: Breivoll gård, kl. 14:00. Turleder: Anders Often.

På kryss og tvers ...

S i S I D E N

Adventivplanteturer

Tore Berg er den turlederen som holder det gående lengst utover høsten, helt til frosten kommer og plantene visner ned. Mange av disse uvanlige plantene som dukker opp i sentrumsområdene blomstrer lenge, så lenge det holder seg mildt. I 2022 har høsten vært usedvanlig mild og regnfull, og årets siste turer gikk i helgen 19. og 20. november i Vika og på Torshov. Bare tre deltakere våget seg ut litt hustrig novembervær. Det ble bl.a. funnet en *Clarkia*-art i en brosteinsprekk om lag 100 meter fra Baker Hansen i Vika, to brønslarter, en som ofte blir brukt som hageplante, tobakksplante, småkattost og peru- og nesleskjellfrø.

19-20
NOV
2022

Line Hørlyk

Julemøtet

Julemøtet i ØLA den 7. desember ble den aller siste aktiviteten i 2022. Møtet fant sted i

7
DES
2022

24 ØLA-medlemmer deltok på det tradisjonelle julemøtet.

Foto: Line Hørlyk

lunsjrommet i Botanisk Museum på Tøyen med 24 deltakere til stede. Det ble servert julepizza, gløgg, pepperkaker og klementiner og bordene var pynta med juleservietter og julestjerner. Geir Arne Evje holdt et foredrag fra turen til Troms tidligere i sommer (som vi refererte fra i forrige Firblad!), og viste frem særdeles vakre fotografier av sjeldne fjellplanter og nordnorsk natur. En hyggelig kveld og en fin avslutning på et svært aktivt år i ØLA.

Line Hørlyk

Fremmede bartrær

Det var ca. 15 som møtte i Forskningsparkens lokaler 25. januar for å høre Anders Gunnar Helle fortelle om bruken av fremmede bartrær i skogbruksnæringa i Norge. Til sammen har 46 fremmede bartrær vært i bruk, flest arter av edelgran *Abies*, etterfulgt av furu *Pinus*, gran *Picea* og lerk *Larix*. Anders beskrev

25
JAN
2023

økologisk risiko, særlig knyttet til spredning og invasjon av sårbare natur. Treslaga som skaper størst problemer er på Vestlandet sitka- og lutzgran *Picea sitchensis* og *P. × lutzii*, mens det er vrifuru *Pinus contorta* på Østlandet.

Men de siste årene har det kommet endringer i Skogloven som gir håp. Anders ga faktisk ros til skogbruksnæringa. Det må søkes om tillatelse til nyplanting av fremmede treslag, og da skal det vurderes bl. a. spredningsfare til sårbar natur. Videre er det kun lov å plante på arealer der det fra før har vært fremmede treslag, og skogeier er pliktig å fjerne trær som har spredt seg til naboeiendommer. Antallet fremmede bartrær er redusert; det er kun er lov å bruke sitkagran, lutzgran og fire lerkearter. Merk at disse bestemmelsene kun gjelder skogbruksnæringa!

Anders tror at de nye bestemmelsene vil redusere og nærmest stoppe bruken av fremmede bartrær; det blir nok aktuelt kun for et mindre antall eiendommer. Nå gjenstår å finne en praktisk og effektiv måte å bli kvitt eksisterende plantefelt. Her trakk han fram granryddedagen, som Norsk Botanisk Forening sammen med andre organisasjoner driver med. Ikke bare det praktiske arbeidet, men også medieomtalen er viktig. Den har gjort at flere grunneiere tar kontakt og ber

om råd om fjerning av fremmedskog på sin eiendom. Anders avsluttet foredraget med å fortelle om Vågsøy-prosjektet, en øy på Vestlandet, der han har hatt en sentral rolle i å fjerne et større felt med fremmede bartrær.

Svein Olav Drangeid

Sommerens bilder

Sommerens bilder er et årlig møte i ØLA hvor medlemmene kan vise sine blomsterbilder fra sommeren som var. Onsdag den 8.februar 2023 møttes 17 deltakere som lengtet etter våren, på nye Deichmanske Bibliotek i Bjørvika i Oslo, i møtesal Lunden, for å dele noen blomstergleder.

(Møtet var flyttet fra 11.januar, fordi vi ikke lenger kunne være på tidligere møtested Bykuben, som nå bare har åpent på dagtid).

Geir Arne Evje startet visningen med et av de første vårtegnene vi ser etter; den første hestehoven, funnet så tidlig som 16. februar i fjor på Langhus. Så tidlig vil vi nok ikke finne hestehov i år, for det har vært betydelig kaldere denne vinteren med mye isdekke på bakken. Neste bilde var et lite hvitt teppe av vårrublom, som også blomstrer ganske tidlig. Disse var fra «kubjelleskråninga» på Hovedøya. Så må vi ikke glemme blåveisen. På

en tange ut mot Øyeren i Enebakk vokser den i store mengder og farger bakken blå, men innimellom fantes også noen helt kritthvite eksemplarer. Ute på myrer er torvmyrull en av de første plantene som blomstrer. Mange tror at den hvite «dusken» som vi ser utpå sommeren er blomsten, men det er frøstanden. Blomstene er små og tokjønna, og kommer først i hunnlig stadium, med små arr, og så i hannlig stadium med gule pollenbærere. Noen overvintrende tranebær kan en også finne på myra. De kan man lage mange «godsaker av». Mogop finner man oftest i fjellet i store mengder i snøsmeltinga, bare et fåtall er å finne nede i lavlandet, men på Burudåsen i Hole kan man være heldig å finne noen eksemplarer. Sigdmoser er forholdsvis lette å kjenne igjen med sine smale buede blader. Her fikk vi se rabbesidgmose, som man ofte finner på tørre steder i skogen. Den er østlig utbredt. En annen artig liten mose, eplekulemose, gjør seg godt på nærbilde. Det gjør også bjørnetorvmose ute på myra med sine røde «julekuler» i toppen. Muserumpe, eller musehale om du vil, ble funnet i en leirskråning ved Tomter togstasjon i mai. Det er en underlig liten vekst. Ellers har fjoråret vært preget av violer for Geir Arne. Fra fiolkurset i våres med «sjefs-violog» Thomas Marcussen, fikk vi se sandfiol fra Hole. Den er

den sørlige underarten av grusfiol, og den andre (nordlige) er kalkfiol, som vi fikk se fra Rolla i Ibestad fra kartleggingsturen i Troms i sommer. Stor myrfiol fra Askjumskogen i Ås og lappfiol fra Bardu er sjeldne, og det er ikke så lett å se forskjell, men sistnevnte er noe mindre og har en litt utdratt spiss på bladene. Felles for dem begge er at de har små glasshår på undersiden av bladene, som man kan se med lupe. Fra tur på Løkeneshalvøya i Asker ble det funnet mange spennende planter. Hasselurt er en plante som har vært mye brukt som bunndekke i parker. Blomsten er ikke lett å se for den vokser innunder bladene og er veldig liten. Forstørret kan den minne om et lite romvesen med skrå røde øyne. (Denne finnes det for øvrig også en god bestand av i Ljansbukta). Skjellrot har en stor forekomst på Løkenes. Den titter bare opp når den skal blomstre og er snylteplante, oftest på hassel. Trefingersildre finner vi her og under turen hit på Botanikkdagene dukket også orkideen fuglerede opp. På en tur i Romeriksåsene senere på sommeren var rome et overraskende funn. Det var en ganske stor bestand også. Denne planten er mest utbredt på Vestlandet, så vi tror ikke at den har gitt navn til Romerike, selv om navnelikheten er slående! Et særskilt vakkert bilde av kantlyng fra Ibestad

Rome på Romeriksåsen

med snøfjell i bakgrunnen avsluttet denne bildeserien, så inspirerende at noen snakket om å ta frem maleskrinet og forevige bildet på lerret.

Kristina Emelianova viste vakre bilder fra Hovedøya under Botanikkdagene i pinsen. Med sol og blå himmel som bakgrunn var det mange som trakk et lengselens sukk etter varmere dager. Vi fikk se en gren med blomstrende berberis, en så vidt utsprunget dragehode, hvite kirsebærblomster, bugnende lilla syriner, tveskjeggveronika og småsyre. Selv om gravbergknapp er risikoart, som vi har lukedugnader mot på Hovedøya, så kommer en ikke bort fra at de små grønne rosettene nede ved bakken på forsommeren danner et utrolig vakkert rosemønster i grønt sett rett ovenifra. Et kunstnerisk og observant bilde. Et nærbilde av et rogneskudd hvor lodne grågrønne blader så vidt hadde kommet ut av knoppen var veldig fint. Disse småbladene smaker

Sisselrot, hjorterot og ormehode fra Botanikkdagene på Hovedøya

visst som marsipan og anbefales å smake på. Fra Villblomstenes dag på Lilløyplassen fikk vi se bilder av ormehode, hengeaks, knollmjødur, engtjæreblom, engnellik, hjorterot og rognasal. Sisselrot og svarterteknapp avsluttet denne sommerlige bildeserien.

Birna Rørslett tok oss med inn i en mikroverden som er ukjent for de

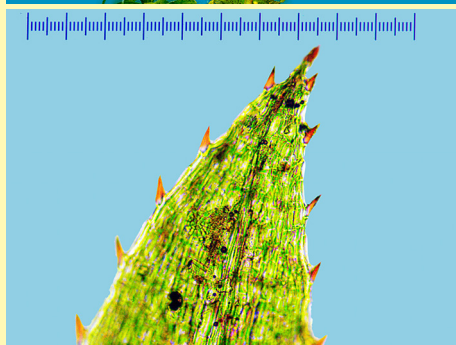
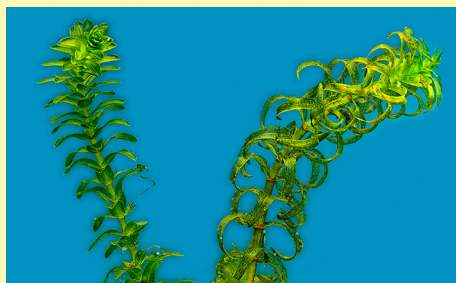

Foto: Birna Rørslett

Øverste bilde: tv vasspest *Elodea canadensis* (fra Finnsrudvann i Asker), th smal vasspest *E. nuttallii* (fra Bjårvatn i Hå), begge i samme skala. Nederste bilde: mikroskopbilde som viser de sylkvasse bladtennene på smal vasspest (skala 1 mm).

fleste, men utrolig spennende og lærerik. Hun startet sin visning med en kjent og kjær plante – vasspest. Det kremtet litt i salen, men hun minnet om at det kommer an på øyet som ser. Vasspest er godt egnet som salatplante, kunne hun fortelle. Den smaker ganske godt og inneholder hele 40% protein. Vasspest har turioner i noen av bladhjornene og små pigger (bladtenner) i bladkantene som fester seg til det meste og er derfor spiredyktig når

den brekker opp i mindre biter. På bildet viste hun en vanlig vasspest ved siden av en smal vasspest. Smal vasspest har kvasse smale blader med skikkelig harde pigger som fester seg til alt. Den er langt tøffere enn den «gamle» vasspest. Nesten litt skummel å se nærbilde av. Den er lite kjent og dårlig beskrevet i Lids. Det første funn vi vet på Østlandet er fra Stilla i Lillestrøm i sommer. Ellers har Birna brukt sommeren til å studere sotsopper, mest i familien Doassansiaceae. Dette er parasittsopper som ses som små prikker og flekker på bladene til enkelte vannplanter. Som vanlig for slike parasitter er de svært spesialiserte, hvor enkelte plantearter har sin spesifikke art sotsopp. Infeksjonen starter som små lyse flekker på bladene som endrer seg til sorte eller rødlige harde prikker som det ligger sporeballer inni. Når bladene etter hvert visner og råtner, løsner disse sporeballene og flyter av gårde i vannet til nye planter de kan feste seg på. Vi fikk se bilder av vassgro infisert med vassgrosot som ses som sorte harde prikker på bladene med sporer inni. Pilblad med sin egen parasittvariant, pilbladsot, som først er lysegrønne flekker på bladene før de blir til mer rustbrune små sporehoper hvor sporeballene inni likner på håndgranater sterkt forstørret. Evjebrodd er en ganske

vanlig plante, men det er ikke så mange som bøyer seg ned for å se på den. Den har selvfølgelig sin egen parasitt – evjebroddssot. Og etter utallige turer til stinkende sumper har hun endelig funnet og identifisert andematsot. Her infiserer soppen skuddene og utvikler seg der. Denne soppen er ikke registrert i Norge på 100 år. Paddesiv, småsivaks og skogsiv kan bli smittet av rotgallesopp (Entorrhizaceae) som vi også fikk se bilde av. Flere av soppartene kan ikke registreres i Artsdatabanken fordi de ikke er «offisielt» funnet i Norge! Det er litt problematisk.

Det er bare 6–7 % av artene som er infisert i en lokalitet der sotsoppene og rotgallesoppene finnes, men det er kanskje bare 1 av 20 lokaliteter som er infisert. Dette er veldig spesialiserte mikroskopiske små sopper og det er svært tidkrevende å finne dem, nesten som å lete etter nåla i høystakken. Plantene må graves opp og røttene skylles fri fra slam og jord. Ikke rart det bare finnes noen spredte registreringer fra tidligere, mest på 1800-tallet. Kanskje botanikerne hadde bedre tid den gangen?

Knut Bjørnstad tok oss med til ei seter i Vestre Gausdal som han besøkte i forbindelse med Ongsjøslåtten i juli, som det ble invitert til på Facebooksiden Villblomster. Her driver ekteparet Engelstad Kvaalem slåttedrift etter

Albino brudesporre

Skjeggklokke

gamle metoder og skjøtsel blir drevet på dugnad, men det er mulig å

komme på omvisning også. Det var fire kilometer å gå fra gården opp til setra. I området rundt setra var det ryddet mye vierkratt og geiter fikk beite der deler av sommeren. Det er et veldig rikt område hvor blomsterprakten og artene virkelig hadde tatt seg opp etter at det ble lagt mer til rette for dem og mer lys fikk slippe til på voksestedene. Spesielt orkideer hadde det blitt det flere av. Vi fikk se bilder av grønnkurle, hvitkurle, flekkmarihånd, og brudespore hvor noen av disse også var helt hvite. Her var vanlig marinøkkel og fjellmarinøkkel. Kongsspir og myrklegg. Men det mest oppsiktsvekkende var at når det ble tatt vekk planter som tidligere skygget dem ut, så var det kommet tilbake så mange skjeggklokker. Det var kanskje blitt opptil tusenvis av dem. De hadde spredt seg og kommet opp etter flere år med slått. I tillegg registrerte Ole Bjørn Braathen 18 starrarter der. Vi fikk også se bilde av einerkjerr som var blitt helt brun i toppen. Det har ikke vært så mye snø i vinteren som var og ikke nok snø til å dekke hele busken; og da tørker den ut og dør i toppen. Det er nok en måte naturen selv holder einerbuskene lave i fjellet, for den er ikke så mange som beiter på. Til sammenlikning finner man mye høyere einer i lavere strøk av landet. Når høyet var slått ble det samlet sammen med en nokså antikk

og rusten hjulrive, også kalt rakarive, som ble trukket av hest. Høyet ble så presset sammen i høypressa. Det er en stor treboks man stapper høyet oppi og får ut firkanta høyballer. Disse blir solgt som fôr til dyr i området. Og den kastrete og kosete sjefs-geitebukken i flokken holdt oppsyn med alt som skjedde i denne prosessen og med alle som var til stede.

Svein Olav Drangeid hadde vært på tur til langt varmere breddegrader. Nærmere bestemt i Chania på Kreta hvor han hadde vært i bryllup til en nær slektning i juli. Det ble selvfølgelig satt av litt tid til botanisering også. På den tiden av året var det rundt 30 varmegrader ved stranda og i byen og vegetasjonen var nokså brun og uttørket. Men langs veikanter og på skrotemark kunne man se enkelteplanter av gul hornvalmue, som er nokså sjelden i Norge og eselagurk, som også kalles sprutagurk eller på svensk, kanongurka. Når frøene er modne er den litt slik vi kjenner springfrø, at spenninger i frøkapselen skyter frøene ut med stor kraft. Fra en olivenlund fikk vi se bilde av en svært vakker blomst, helt ulik slik vi kjenner den i Norge, der vi bare spiser knoppene sylta på glass. Det var kapers. En virkelig fascinerende klatreplante. Akantus var vi også innom, denne planten som har vært inspirasjon til

søyler, rosemaling og treskjæring helt fra oldtiden, men varianten Svein Olav hadde foreviget hadde pigger på støttebladene. Vi fikk også se bilde av *Cyperus rotundus*, et halvgras i papyrusslekta.

På en biltur opp i fjellene til Omalos-plataået var det langt kjøligere med bare 15–16 grader tåke og yr.

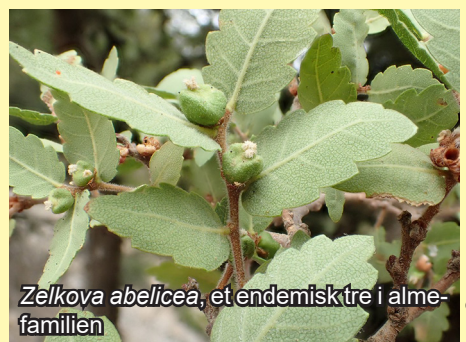
Her oppe var de fleste plantene han møtte på piggete. Kretatistel *Cirsium creticum* hadde særdeles mange pigger, *Centaurea idaea* var en knoppurt med pigger. Den er endemisk for Kreta. En annen mindre gul knoppurt hadde noen lange stillettkniver av noen pigger og lot ikke mange komme innpå seg, men den gjorde seg godt på et bilde. Ikke alle planter her har et norsk navn, men Cretean flora er et fint nettsted for å bestemme planter herfra. Vi fikk også se ginst, apotekerkattost, en transehalsart og prydkongsls samt en kongslsart til som hadde pigger. Sikori vokste i små tuer nede på bakken. Den er veldig tørkesterk for den har kraftige røtter langt ned i bakken. Kretalønn er vakker med sine røde vinger på frøene. Den var tidligere vidt utbredt på den nordlige halvkule, men er nå sjelden. En japansk variant av denne er plantet i Dronning Eufemias gate, rett utenfor Deichmanske bibliotek hvor vi er nå. Vi vil til slutt takke alle som bidro med bilder til fremvisningen denne

Centaurea idaea

Verbascum spinosum

Zelkova abelicea, et endemisk tre i alme-familien

kvelden. Her var mange vakre inspirerende bilder fra både kjente og ukjente steder med mange lærerike tekster og kommentarer ved siden av. Det ble en veldig hyggelig kveld.

Line Hørlyk

Vannplantemøte med Birna Rørslett

Vår på alle måter fargerike vannplanteguru holdt et langt og interessant foredrag om vannplanter i Norge. Foredraget kommer i sin helhet til å bli lagt ut på NBFs youtubekanal, slik at vi her bare refererer kort, og hopper over flere interessante poenger. I foredraget fokuserte hun på de særegenhetene som gjør at vannplanter er vanskelige, ikke minst karakterer som ikke står i floraene og som krever erfaring. Det er viktig å forstå vannplantenes store plastisitet, ikke minst med undervannsformer kontra overvannsformer, med ulike bladformer i ulike stadier av livssyklus og spesielt med overvintringsorganene (turioner) som i mange slekter er karakteristiske og også viktige skillekarakterer. Foredraget var en vandring gjennom hele systemet, med korte stopp på de greiere artene/slektene, og med en mer grundig gjennomgang av de tre problemgruppene vassoleier *Ranunculus* subg. *Batrachium*,

28
FEB
2023

Birna Rørslett har her kommet til vasshårslekta

Delér av publikum, på møterommet på nye Deichman

Foto: Jan Wesenberg

andemat *Lemna* og vasshår *Callitriche*.

Innledningsvis viste Birna noen «enigmabilder»: undervannsformer av arter som kjempepiggnopp, vasspepper og sjøsivaks. Tjernaksslekta *Potamogeton* er egentlig ikke av de verste. Den omfatter hos oss 15 arter og mange hybrider. I noen artspar er turionene vesentlige for bestemmelse, slik som mellom småtjernaks *P. berchtoldii* og granntjernaks *P. pusillus*. Disse to artene ble tidligere misforstått, og nesten alle funn som tidligere ble oppfattet som *pusillus*, er nå ført til *berchtoldii*. Småtjernaks har kompakte turioner i skuddspissene, mens granntjernaks har granne

turioner langt nede på skuddene. Alle tjernaks-hybridene (unntatt én) er ellers sterile. Innen piggknoppselekta *Sparganium* spiller hybridene en mye større rolle.

Blærerotslekta *Utricularia*: vrangblærerot *U. australis* og storblærerot *U. vulgaris* kan bare skilles i blomst, på formen på underleppa. Ellers er kvadrifidene (kjertlene inne i fagstblærene som skiller ut enzymer) en viktig skillekarakter.

Så kom et lite intermezzo om livsformer og typer ferskvanns-lokaliteter. De klassiske livsformene av vannplanter er isoetider (kortsquddsplanter, ca. 20 arter i Norge), elodeider (langsquddsplanter, ca. 60 arter), nymfeider (flytebladplanter, ca. 20 arter) og lemnider (flytere, ca. 10 arter). Ca. 10 % av våre vannplanter er fremmedarter. Birna viste en graf over artsrikdommen av vannplanter i ulike sjøer. De aller fleste sjøer har ca. 10–14 arter, mens færre sjøer er artsfattigere eller artsrikere. Artsrikhalen er lang, og den artsrikeste sjøen i landet er Øyeren, med ca. 50 arter. Viktige lokalitetstyper er mudderbanker som kommer over vann på ettersommeren (ikke nødvendigvis årlig), de såkalte pusleplantelokalitetene – eller «kiropraktorens ønskedrøm», som Birna kaller dem. Viktige er også

sakteflytende elver i lavlandet, med Nitelva som eksempel. Typiske for slike elver er f.eks. klovasshår *Callitriche hamulata*, og dessuten en særpreget undervannsform av hesterumpe *Hippuris vulgaris*.

Hvite nøkkeroser *Nymphaea*: Birna er slett ikke overbevist over taksonene som floraene opererer med her, karakterene spriker her gjerne.

Problemarter (dvs. slike som lager problemer for oss): først og fremst vasspest *Elodea canadensis* (denne kan for øvrig spises i salat, bare skyll bort påveksten av kiselalger!) og den stedegne arten krypsiv *Juncus bulbosus*, som slår seg opp spesielt i regulerte vassdrag. Begge disse to overvintrer grønne under isen.

Noen eksotiske vannplanter: sjøgull *Nymphoides peltata*, skafffirling *Crassula helmsii* (denne har vist seg å kunne teppelegge våtmarker i Storbritannia, og er funnet et par steder i Norge de siste årene, så hvem vet hva vi har i vente), smal vasspest *Elodea nutallii*.

Vassoleiene *Ranunculus* subg.

Batrachium: her var Birna svært kritisk til behandlingen i nye «Norsk flora». Artene viser ekstrem variasjon. Blomstene blir ofte dratt under i rennende vann, og de har dårlig fruktsetting. Pollinatoren er små biller og vannymfer. Våre arter er:

- storvassoleie *R. peltatus*,
som floraen har gitt navnet *R.*

schmalhauseni (som egentlig er en sibirsk art), med avlange nektargjemmer og hår i blomsterbunnen;
- dvergvassoleie *R. confervoides*, en kleistogam selvpollinert art som ofte blomstrer under vann og har god fruktsetting og lite, innskrunpet nektargjemme;
- småvassoleie *R. trichophyllus*, med store måneformete nektargjemmer
- «kystvassoleie» (som egentlig er østlig) *R. aquatilis* med mer eller mindre sirkulære flyteblad med tre lapper og dype innhakk, blomst 1,5 cm og rundaktige eller kløyvde nektargjemmer.
- hjulvassoleie *R. circinatus*: distinkt, funnet 1–2 ganger tilfeldig her i landet.

Småvassoleie og kystvassoleie er vanskelige, og inntar en slags mellomposisjon mellom storvassoleie og dvergvassoleie.

Vasshår *Callitriche*: med unntak av høstvasshår *C. autumnalis* kreves alltid frukt eller pollen for bestemmelse. Høstvasshår er en nordøstlig art med tynne, gjennomsiklige, 1-nerva blad som er frie ved basis i paret (hos alle de andre artene er bladbasisene sammenvokst). Småvasshår *C. palustris* er agamosperm, og frukta er smalest nederst. Dikevasshår *C. stagnalis* har breie blad, ofte med et

ekstra nervesett ytterst. Stilkvasshår *C. brutia*: stilka frukter, vingekantene med fibriller. Sprikevasshår *C. cophocarpa*: hovedskudd med hunnblomster og sideskudd med hannblomster; griflene spriker, frukter uten vingekant. Mørkvasshår *C. platycarpa* og hybridene *C. ×vigens* er nylig presentert i Blyttia.

Andemat *Lemna*: seks arter i Norge. Birna har tidligere hatt et foredrag spesielt om andemat, og artene er presentert i Blyttia.

Vi viser ellers til NIVAs vannplanteflora som er fritt tilgjengelig på nett.

Avslutningsvis svarte Birna på spørsmål. Noen poenger: sikkerhet er viktig. Alltid bruke tau som festes på land, slik at en kan dra seg inn, ikke gå alene. Birnas fabelaktige foto: mange er tatt innendørs, i akvarier. Dyrking av vannplanter: viktig å ta med originalsedimenter fra lokaliteten. Ellers bør herbariebeleggene ved norske herbarier gjennomgås, det er mye feilbestemmelser.

Jan Wesenberg

Årsmøte i ØLA 2023

Årsmøtet i ØLA ble avholdt i spiserommet i Botanisk Museum (Lids hus) i Oslo onsdag 15. mars 2023. Det var 21 medlemmer til stede. Kl. 18.00

15
MAR
2023

ønsket leder Line Hørlyk velkommen og takket styret for en eksepsjonell innsats i året som har gått. Svein Olav Drangeid ble valgt til ordstyrer og Jan Wesenberg ble valgt til referent. Til å underskrive protokollen ble valgt Bettina Breidvik og Dag Hovind.

Årsberetningen

Pr. 31.12.2022 hadde ØLA 914 medlemmer. Av disse er det 478 A-medlemmer, 133 B-medlemmer, 48 C-medlemmer, 243 studentmedlemmer, tre æresmedlemmer i NBF som er fra ØLA og det er 9 som har livsvarig medlemskap. Medlemstallet er tilnærmet det samme som i fjor, selv om vi har fått 120 nye medlemmer. Det skyldes at det har vært en stor opprydning i medlemslista fra sentralt hold etter at de gikk over til ny medlemsdatabase i mai og mange har blitt strøket fra lista dersom medlemskontingent ikke var betalt inn siste året. Fortsatt mangler vi kontingent fra omtrent 150 medlemmer og disse vil bli strøket fra lista før ny medlemskontingent for 2023 blir sendt ut i siste halvdel av mars. Det kan være flere årsaker til at vi ikke får inn kontingent fra så mange, men hoved foreningen jobber fortsatt med å følge opp dette. (Red.anm.: Pr. 24.03.2023 har NBF redusert ØLA sin medlemsliste til 773 medlemmer. Samtidig har vi fått 21

nye medlemmer hittil i 2023). 2022 har vært et ekstra travelt år for ØLA-styret, da mange store arrangementer ble tatt igjen etter å ha blitt utsatt under koronapandemien. Vi har hatt 15 styremøter, de fleste på Zoom, og utallige e-post utvekslinger for å komme i havn med Botanikkdagene, Ravinekartlegging, Villblomstenes dag, langtur til Troms, NBF Landsmøte, ØLA 50-års jubileumsfest, lanseringsmøte for nye Norsk Flora 8.utgaven. Vi har hatt 8 medlemsmøter med foredrag og 85 turer (inkl. de faste tirsdags- og torsdagsturene)/slåtter/dugnader mot fremmede arter. Vi må også nevne alle som driver med floravokteri og kartlegging på egenhånd. I tillegg kommer arbeidet med søknader og rapporter og møter med kommuner rundt skjøtsel av nærnatur og bekjempelse av fremmede arter. Ung Botaniker-gruppa i ØLA, som heter Kryptoklubben og holder til på NMBU på Ås, har hatt 13 egne turer. Flere av aktivitetene våre har blitt meldt inn som kurs til Studieforbundet Natur og Miljø. Arbeidet med Firbladet er også en stor jobb og det ble utgitt i to nummer, vår og høst. Bladet har lagt på seg ganske mye dette året i sideantall grunnet jubileumsår(ene) og dokumenterte de fleste små og store begivenheter i ØLA. Hvert nummer har blitt trykket opp i 1100

eksemplarer. Bladene vil fremover gå ned til normalstørrelse og ha et opplag tilpasset nye medlemstall. Siden kartlegging stadig blir en stadig større del av arbeidet vi gjør, har vi kjøpt inn ytterligere fem felt-pc'er og har nå til sammen 10 stykker, hvorav to eies av Sabima. Disse kan lånes ut til aktive kartleggere og vi har hatt og vil fortsette å ha opplæring og kurs i bruk av disse. Det ble bemerket at vi ikke hadde med et avsnitt i årsberetningen om formøte og planlegging av kartleggingsprosjektet i Viken i 2023, som ble avholdt sommer/høst 2022 sammen med representanter fra Viken Fylkeskommune og de tre botaniske foreningene i dette området. Det ble vedtatt å legge til en tekst om det i årsberetningen med dette tema. Viken Fylkeskommune støtter et stort kartleggingsprosjekt i 2023 for de botaniske foreningene i Viken – Buskerud, Østfold og Østlandsavdelingen med kr. 300.000. Hver forening får en andel på kr. 100.000. (Se egen tekst om dette på side 11, 40 og i Firbladet 2/2022). Årsberetningen for 2022 ble godkjent.

Regnskap og budsjett

Pr. 31.12.2022 hadde vi en beholdning på kr. 1.068.802,98. Vi hadde inntekter på kr. 705.176,71 og utgifter på kr. 579.806,25 som gir et overskudd på kr. 125.370,46.

Regnskap og budsjett ble vedtatt og godkjent.

Innkomne forslag

Fra Geir Arne Evje hadde ØLA fått inn et forslag om at ØLA burde bytte navn. Østlandsavdelingen dekket i starten fra 1971 hele Østlandet, men dette store området har av praktiske grunner i senere tid blitt delt opp i flere mindre grunnorganisasjoner. De som er skilt ut er Buskerud, Østfold og Innlandet Botaniske Foreninger. Vi ser det er på tide at vi i ØLA nå tar navn etter området vi faktisk representerer, altså Oslo og Akershus. Selv om ØLA er et godt innarbeidet tradisjonsrikt navn som det for noen er litt vemodig å kvitte seg med er det nå på høy tid å fornye seg. Forslaget Oslo og Akershus Botaniske Forening, forkortet OABF, fant flere det litt tungt å uttale. Vi fikk også inn forslag fra Stig Hvoslef på Botanisk Forening Oslo og Akershus, forkortet BOA, som er litt enklere å uttale. Men NBF har noen retningslinjer for navnebytte og det bør helst skje i forbindelse med et landsmøte på grunn av omskriving i vedtektene. Årsmøtet ble derfor enige i at vi heter ØLA i et år til og fortsetter å jobbe med å finne et nytt passende navn. Vi har dessuten den del nytt profileringsmaterieill med ØLA logo og et forslag på å dra på 50-års jubileumstur til ØLAnd i Sverige i

Det nye styret i ØLA 2023: Fra venstre: Line Hørlyk, Svein Olav Drangeid, Geir Arne Evje (ny leder), Ida Marielle Mienna, Kristina Elisabeth Emelianova, Martin Rennemo og Susanne Lemmingson. Per Madsen og Bjørn Håkon Smevold var ikke til stede da bildet ble tatt.

2024, som mister litt av hensikten om vi bytter navn før den tid.

Valg

I ØLA har vi hatt et stabilt og godt innarbeidet styre uten store utskiftninger i veldig mange år. Men etter 50 års jubileet var det flere styremedlemmer synes det var et naturlig tidspunkt å trekke seg tilbake og ønsket ikke gjenvalg til styret av ulike grunner. Tiden nå var moden litt forandringer i styret og at det videre bør jobbes med å få en bedre tilpasset og mer oppdatert struktur i styrearbeidet, samt å slippe nye og unge krefter til. Valgkomitéen har derfor hatt en krevende jobb denne gangen med å fylle de tomme plassene. Etter mye frem og tilbake og diverse omrokeringer ble ikke lista med det nye styret klar før dagen før årsmøtet. Flere som ønsket å gå ut tok likevel gjenvalg,

for å beholde kontinuiteten og/eller bidra i arbeidsgrupper under styret, som skal etableres etter årsmøtet. Line Hørlyk ønsket pause etter 11 år som leder, men sa hun kunne ta gjenvalg dersom man ikke fant en annen leder. Det løste seg ved at Geir Arne Evje, som egentlig ønsket å gå ut, tok gjenvalg for et år og overtok vervet som leder. Kasserer May Berthelsen går ut av styret, men holder tømmene til det nye styret har konstituert seg. Ut av styret går også styremedlemmene Henrik Andreas Torp, Sverre Lundemo og vara Marianne Kjærsumd. Veldig hyggelig er det at tre helt nye kommer inn i styret; det er Kristina Emelianova, Ida Marielle Mienna og Martin Rennemo. De ønsker vi varmt velkommen sammen med hele den nye styregruppa. Det nye styret ble vedtatt ved akklamasjon. Det nye ØLA-styret for 2023 ble da

seende slik ut:

Leder: Geir Arne Evje (*Valgt for 1 år. På valg i 2024*)

Styremedlem: Bjørn Håkon

Smevold (*På valg i 2024*)

Styremedlem: Per Madsen (*På valg i 2024*)

Styremedlem: Susanne

Lemmingson (*Gjenvalg for 1 år. På valg i 2024*)

Styremedlem: Svein Olav Drangeid (*Gjenvalg for 1 år. På valg i 2024*)

Styremedlem: Kristina Emelianova NY (*Valgt for 2 år. På valg i 2025*)

Styremedlem: Ida Marielle Mienna NY (*Valgt for 2 år. På valg i 2025*)

Styremedlem: Martin Rennemo NY (*Valgt for 2 år. På valg i 2025*)

Styremedlem: Line Hørlyk (*Valgt for 2 år. På valg i 2025*)

Revisor: Brita Stedje (*På valg i 2024*)

Firbladet og Firbladet-redaksjonen:

Redaktør: Jan Wesenberg (*Valgt for 2 år. På valg i 2025*)

Firbladet-redaksjonen: Line Hørlyk,

Per Madsen, Geir Arne Evje og

Svein Olav Drangeid (*På valg i 2024*)

Valgkomité for 2024:

Bernhard Kløw Askedalen, Siri Lie Olsen og Torborg Galteland.

Styret konstituerer seg selv på nytt styremøte etter årsmøtet. ØLA skal jobbe videre med å se på muligheten

Foto: Line Hørlyk

for å ansettelse av en daglig leder i 20% stilling og/eller få et profesjonelt firma til å føre regnskapet nå som vår grunnorganisasjon har blitt så stor og vi sårt trenger avlastning i det frivillige styrearbeidet. Det skal også lages undergrupper til styret som har ansvaret for spesifikke ting. En av disse er Viken-kartleggingsgruppe 2023, som allerede er godt i gang med planleggingen av kommende prosjekter.

Line Hørlyk avsluttet møtet med ønske den nye lederen og det nye styret lykke til og takket det gamle for den fine jobben de har gjort. Alle i ØLA styret 2022 fikk et vingavekort med ØLA-takkekort og alle de fremmøtte fikk et påskeegg fra ØLA. Vi rakk dessverre ikke å orientere om Viken-kartleggingen som planlagt etter årsmøtet da tiden ble for knapp, men det vil bli innkalt til et nytt møte med dette tema i snarlig fremtid. Møtet ble avsluttet kl. 21.00.

Line Hørlyk

Kvist- og knopptur

Denne tradisjonsrike starten på ØLAs tursesong gikk i år til Nesset-Breivoll i Ås, lengst inn i Bunnefjorden. Sju deltakere, to turledere (Anders Often og undertegnede) og en hund møtte opp i nydelig men ganske kjølig vær. Vi beveget oss sakte fra Nesset i retning Breivoll, som nylig har blitt overtatt av Turistforeningen og som for oss var en velkommen varmestue på denne kalde dagen. Underveis ble det selvsagt sett på kvister og knopper – alm, ask, spisslønn, lind, hassel, osp, svart- og gråor, hegg, rogn, hengebjørk, sommereik, selje, berberis, og jeg har sikkert glemt noe i farta. Blomstrende hassel med

26
MAR
2023

Ospekopper (runde rakleknopper og spisse bladskuddsknopper)

Foto: Jan Wesenberg

hannrakler og hunnrakleknopper med røde arr ble selvsagt fotografert. Og jamen var det ikke noen få urter framme med gjenkjennelige blader: vårkål, løvetann, vill-løk og gjerdevikke! Etter Breivoll avsluttet vi den offisielle turen, og det ble en mye raskere marsj tilbake til utgangspunktet.

Jan Wesenberg

Skriv artikler til Firbladet

Firbladet er medlemsbladet til Østlandsavdelingen i Norsk Botanisk Forening. Her kan alle medlemmer skrive korte, planterelaterte artikler, helst fra vårt distrikt, turreferat o.l., og sende inn bilder hvis det er noe du vil dele med de andre medlemmene våre. Det blir et mer levende blad hvis det er flere bidragsytere. Slik gjør du:

1. Skriv en artikkel og send den som en helt enkel brødtekst. Ikke lag noen som helst utforming; det ordner redaksjonen.
2. Legg ved bilde som eget vedlegg. (Det er lov å sende bare et fint bilde også, uten artikkel.)
3. Send til [firbladet\(at\)nbf-ostland.no](mailto:firbladet(at)nbf-ostland.no). Eventuelle beskjeder og kommentarer kan du skrive i e-posten.

Vi kartlegger! Men hvordan kartlegger vi?

Som vi har fortalt et annet sted i dette Firladet, er vi inne i et år med et stort løft i florakartleggingsaktiviteten i vårt område, først og fremst i Akershus, som en del av Viken. Derfor kan det være greit å snakke litt om hva florakartlegging er.

Florakartlegging er registrering av plantefunn på en slik måte at det øker vår kollektive kunnskap om hva som vokser i et område. Det vil si at uansett hvor mye jeg selv kjenner til av spennende plantelokaliteter, så lenge de bare befinner seg i min hukommelse (eller på egne lapper og feltdagbøker), så er det ikke florakartlegging – det er det først når jeg registrerer det på en måte som gjør kunnskapen tilgjengelig for andre, både for forvaltningsmyndigheter nå, og ikke minst når jeg er borte. Det er to slike former for dokumentasjon: registrering på Artsobservasjoner (med eller uten foto) og herbariebelegg til et offentlig herbarium. Vi skal seinere si litt om når vi velger å ta belegg, men alt nå kan vi si at hoveddokumentasjonen (rett og slett i mengde) er artsobs-registrering.

Hva registrerer vi?

Absolutt første krav ved artsobs-registrering er at vi bare registrerer de artene vi kan og er helt sikre på, og der vi også kan deres forvekslingsarter. Dette fordi *en registrering ikke er et funn, men en påstand om et funn*. Og en påstand vil bli vurdert etter sannsynlighet og troverdighet. Vi kan øke troverdigheten ved å laste opp gode foto, men registrerer vi mye, så kan vi ikke utstyre hvert funn med foto. Derfor er egen edruelighet alfa og omega. Er en ikke helt sikker, så lar en være å registrere. En kan ta med seg planta hjem for å finbestemme den i ro og mak, en kan merke seg stedet og komme tilbake seinere, f.eks. på en gunstigere årstid, men en registrerer ikke bare på grunnlag av det en tror. Da går en rett og slett forbi. Artsobs har riktignok en mulighet for å registrere usikre funn (ved å krysse av kolonnen for ”usikker bestemmelse”), men i de fleste tilfeller er dette bare tull, det genererer bare støy.

De tre måtene å kartlegge på

Når det gjelder kartleggingsintensitet, eller metode, kan vi tenke oss tre ulike nivåer for kartlegging:

1. strøfunnregistrering
2. enkelttur-kartlegging
3. rutebasert kartlegging

Strøfunnregistrering er det minst arbeidskrevende, en registrerer bare det en har lyst til. Det egner seg når man er nybegynner og ikke har så stor artskunnskap – for likevel kan man da registrere f.eks. blåveisflekker man kommer over. Etter hvert som man lærer seg nye arter, kan man utvide repertoaret. Dette er også det vi som andre ganger jobber på nivå 2 og 3, gjør sann i forbigarten, når vi egentlig er ute i andre ærender og ser ei spennende plante på vår vei. Resultatet av strøfunnregistrering er nærmest per definisjon en ”godteri-skuff”: bare artige funn, og ikke et eneste funn av gran, furu eller hundegras. Det er grunnen til at florakartlegging som aktivitet egentlig først skjer når vi går over til neste nivå, enkelttur-registrering.

Enkelttur-registrering betyr at vi tar en tur der vi på forhånd har bestemt oss for at vi skal registrere ”alt” (eller i praksis så mye som mulig, det vi er sikre på). En slik tur produserer langt flere funn enn strøfunnregistrering,

Florakartlegging er ofte slik: åpne bagasjerom, gummistøvler og en pust på en stabbestein mens en diskuterer vannplanter. Fra ØLAs kartlegging ved Floen i Aurskog-Høland 2018. Vi ser Gunnar Klevjer, Odd Stabbetorp, Anne Helen Skartlien og Signe Magnus.

f.eks. 100–200 funn på en tur. Dette er selvsagt litt mer jobb, både mens man går turen (familiemedlemmer som ikke er like bitt av basillen kan finne på å bli irritert) og etterpå. Og det krever diverse grep for å få lagret informasjonen om hva man fant hvor (se kapitlet ”Stedfesting” nedenfor). Poenget med enkelttur-registrering er å få med seg mer eller mindre alt det som fins der man gikk. Og der oppstår straks *to* viktige poeng:

1) man kan vanskelig registrere hvert bidige grantre (ikke er det noe poeng heller), mens finner man sjeldnere arter, slik som moskusurt, lerkespore, vårerteknapp flere steder, så må man for all del registrere alle disse stedene. Det oppstår derfor en

slags grense mellom det vi oppfatter som *trivielle* arter og det vi oppfatter som *interessante* arter. Trivielle arter er de som etter ens erfaring finnes ”nærmest overalt”, eller i hvert fall svært mange steder (de vi ikke gidder å ta med ved strøfunnregistrering), mens de interessante er de som har godt adskilte lokaliteter, der man sier ”oi, der var den igjen”. Og hvor denne grensa går, er geografisk avhengig: en art som er triviell på kalken i Bærum, kan være hyperinteressant på Romerike. Dette er en grense hver enkelt må bestemme seg for, etter sitt område og sin erfaring. Men så kan vi selvfølgelig ombestemme oss, og justere denne grensa den ene eller andre veien. Den skjematisk løsinga er dermed: trivielle arter holder det å registrere én gang (eller noen få ganger) på turen, mens interessante arter prøver vi å registrere hver gang vi ser dem.

2) vi har alle ei grense for hva vi kan, og hva vi kan stå inne for. Nesten ingen får registrert alle arter vi møter på vår vei, vi har alle ei grense mellom hva vi er sikre på, hva vi ikke er sikre på og hva vi ikke kan. Og da vil metoden enkeltturkartlegging (og rutebasert kartlegging, som vi straks kommer til) i utgangspunktet kræsje med målsetningen om å ”registrere alt”. Dessuten er det mange arter som har sesongavhengige kjennetegn, og

kan være ubestemmelige for tidlig eller for seint i sesongen. Og de kan ha uutviklete eller utypiske individer. Uansett om problemet sitter inne vårt hode eller i planta eller sesongen, så vil vi ofte støte på planter vi ikke klarer å sette navn på der og da, når vi er ute og registrerer. Hva gjør vi da? Jo, vi tar et av de valgene vi nevnte innledningsvis: gå forbi, komme tilbake seinere eller ta med planta for finbestemmelse.

I praksis vil de fleste av oss som er storregistrerere bestemme oss for en individuell grense (”jeg dropper marikåper”, ”jeg dropper bjørnebær”, ”jeg dropper svever” e.l.) og i tillegg ha en mengde problemområder der vi samler for å være sikre. Vi vil dessuten justere oss etter sesongen – svært tidlig i sesongen vil vi ta skogstrærne og vintergrønne arter og noen vinterstandere, så etterhvert også tidligblomstrende arter, og ambisjonen om å ta ”nesten alt” kommer først en gang i juni.

La oss nå også ta et poeng til. Som vi sa innledningsvis, en registrering er ikke egentlig et funn, men en påstand om et funn. Derfor er det slik at jeg kan være så sikker jeg bare vil, jeg er likevel nødt til å kripe inn i andres sko og prøve å forestille meg om andre vil komme til å stole på meg. Ja, folk vil nok stort sett stole på mine

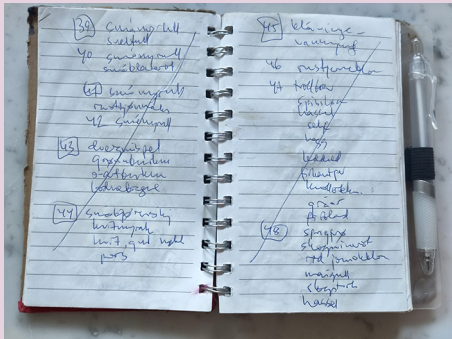
blåveis-prikker, men så er det en glidende skala fra det til funn der den naturlige reaksjonen vil være ”jeg tror det ikke uten bevis”, med alle mulige overgangstilfeller. Og med bevis menes da enten gode foto (som viser karakterene!) eller presset materiale (belegg). Om jeg skulle begynne å registrere arter av skogsvever eller ugrasløvetenner, så ville verken jeg selv eller noen andre trodd på meg. Dette kommer vi tilbake til i kapitlet ”Dokumentasjon” nedenfor.

Rutebasert kartlegging (eller i kjappspråk ”Østfold-metoden”, fordi det er Østfold Botaniske Forening som i løpet av et par tiår har utviklet denne metoden) er en videreføring av denne enkelttur-registreringen, på samme måte som enkelttur-registreringen er en videreføring av strøfunnregistreringen. Enkelttur-registreringen løser problemet ”hva med alle de trivielle artene”, mens den rutebaserte kartleggingen er et svar på ønsket om å få kartlagt et større område på en noenlunde jevn og representativ metode, slik at et prikk-kart over en art er minst mulig preget av akkurat hvor en har beveget seg i terrenget, dvs. at kartet best mulig gjengir artens utbredelse og ikke bare hvor man har gått. Idéen er at man deler landskapet inn i et rutenett (det naturlige valget er 1 km × 1 km, dvs. kvadratkilometersruter)

og prøver å maksimere artstallet i hver rute, dvs. fange opp så mange som mulig av de artene som finnes i ruta. I felt blir dette på samme måte som under enkelttur-registrering: man registrerer ”alt”, med samme type skille mellom trivielle arter (som registreres få ganger) og interessante arter (som registreres hver gang), forskjellen ligger i ”bakverket” rundt disse turene. Når man har delt inn landskapet i ruter, kan man nemlig planlegge turer slik at man fanger opp så mange som mulig naturtyper innen ruta, og dermed øker sannsynligheten for å støte på flest mulig arter. Man passer på å få med seg både skog, myr, vann, kulturlandskap, tørrberg og andre voksestedstyper. Man passer på å få med seg områder med rik berggrunn. Man passer på å få med seg spesielt gunstige sørvendte lokaliteter – og også nordvendte bekkedaler. Rutebasert kartlegging inviterer også til en masse datajobbing før, under og etter kartleggingsarbeidet, noe som forutsetter dyktige datanørdere i prosjektet, slik Østfold-prosjektet har. De utgir f.eks. regelmessig fylkeskart med ”svake ruter” (ruter med få registreringer), som de som ønsker dermed kan oppsøke og registrere i, for å dra opp artstallet. Det er noe vi også ønsker å få i gang.

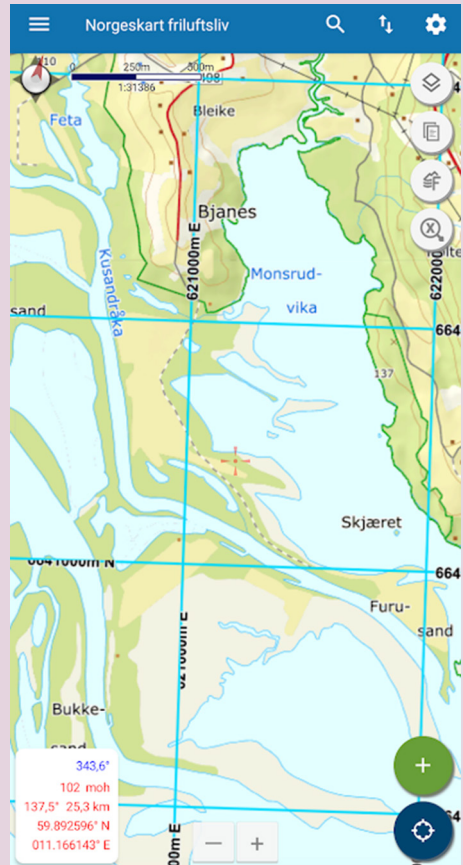
Stedfesting

Det absolutte kravet er at hvert enkelt plantefunn skal være nøyaktig stedfestet – og med det menes en prikk på et kart eller en UTM-koordinat med ikke dårligere enn 10 meters nøyaktighet. Dette gjelder både ved artsobs-registrering og ved herbariebelegg. Det gjelder også vanlige arter som man registrerer bare én gang på en tur: da holder det altså ikke å si at ”jeg vet at den var et eller annet sted på den turen” – også det ene grantreet man velger å registrere, skal ha en nøyaktig

Det er mange måter å registrere på i felt. På ØLA-samlingene kommer vi å basere oss på felt-PCer, som krever litt opplæring. Men det fins mer ”lavteknologiske” måter. Det essensielle er noe som kan gi oss koordinatene og lagre punktene, som en GPS eller appen til venstre her. Pluss et sted å lagre artene. Til dette siste er ei feltdagbok det enkleste. En skriver ned nummeret på veipunktet, og lister så opp artene. Skråstrekene betyr at jeg i ettertid har skrevet inn disse funnene i excel-fil på PCen.

koordinat. Dette betyr at man må vite hvor man var da man fant planta, og lagre denne informasjonen på en eller annen måte. Det fins et utall av måter å gjøre dette på, men de viktigste for oss er to: enten *en felt-pc*, som er det vi i ØLA baserer oss på på de

Appen Norgeskart friluftsliv, som kan være en grei måte å lagre punkter med koordinater og dato, og ved strøfunn kan til og med artsnavnet legges inn som navn på veipunktet – da har en alt en trenger.

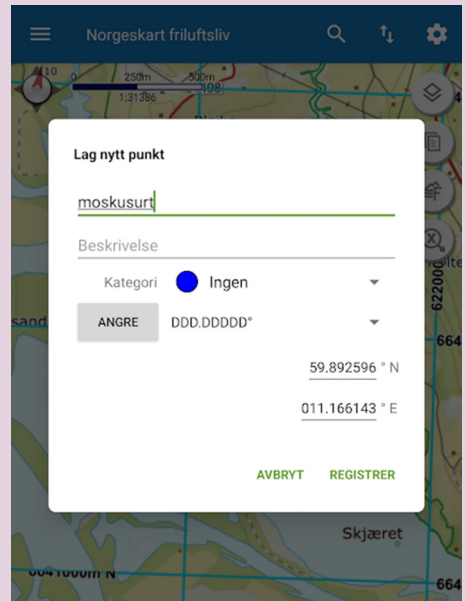
organiserte kartleggingssamlingene, men som vi ikke skal si mer om her, eller *appen "Norgeskart friluftsliv"* (som en kan laste ned på telefonen og som koster en femtilapp i året), der en kan lagre punkter, i kombinasjon med en feltdagbok e.l. der en noterer artene som hører til de enkelte punktene. Uansett om en bruker felt-pc eller appen eller en annen løsning, så er det litt jobb med å få dataene over på en PC, kna og bearbeide og vaske dem litt og så få dem importert over på Artsobs. Dette er en jobb der personlig veiledning og support er enklere enn å beskrive det i en slik tekst som dette. Men vil du kartlegge effektivt på egenhånd, så last ned "Norgeskart friluftsliv" og kjøp ei passende notisbok, og du kan betrakte deg som i gang i den forstand at du kan begynne å lage prikker ("generere data"), og den første tida utsette å få prikkene videre til Artsobs.

Dokumentasjon – artsobs, foto, pressing

Dokumentasjon er svaret på at en registrering ikke er et funn, men en påstand om et funn, og at mottakeren (leseren, brukeren, den som ser mitt funn på et kart og eventuelt skal bruke det til en forvaltningsavgjørelse) kan finne på å tvile på mitt funn. Etter "alvorlighetsgraden" av denne potensielle tvilen har vi tre nivåer:

1. "Nakne artsobsfunn", dvs. registreringer uten foto
2. Artsobsfunn med foto (og da helst foto som viser viktige karakterer!)
3. Herbariebelegg (pressa planter)

De to hovedformene for dokumentasjon av planter er nakne artsobsfunn og belegg, mens fotodokumentasjon er et slags mellomtilfelle.

Her er vi i ferd med å opprette et veipunkt i Norgeskart friluftsliv, med "moskusurt" som navn på punktet – slik kan en gjøre ved strøfunnregistrering. Registrerer man derimot ei artsliste på punktet, kan man gi punktet et nummer som navn, og så føre artene i feltdagboka.

Behovet for dokumentasjon avhenger av to viktige ting: a) hvor vanskelig en art er, og b) hvor oppsiktsvekkende funnet er. Det første punktet går på hvor lett eller vanskelig den er å bestemme, og dermed sannsynligheten for feilbestemmelse. Vanskelige arter bør dokumenteres med belegg (eller foto) i hvert fall nok ganger til at finner har dokumentert sin mestring av arten. Og funn utenfor en arts kjente utbredelse, eller nær grensen, eller av arter som generelt har langt mellom lokalitetene, bør også dokumenteres. Tømmelfingerregelen er: ville man sjøl tvilt litt om man fikk høre om et tilsvarende funn, enten fordi arten er så vanskelig at den kan ha blitt feilbestemt, eller fordi funnet er geografisk lite sannsynlig, så dokumenterer man.

Og om man samler ei plante for å finbestemme den hjemme, så kaster man den ikke etter å ha bestemt den – man kan da like gjerne presse den.

Pressing betyr i denne sammenhengen pressing til et av de offentlige herbariene. Og her i ØLA betyr det at vi som presser planter, etterpå leverer dem til herbariet på Botanisk museum (NHM) på Tøyen i Oslo. Vi kommer i neste Firblad-nummer tilbake med mer detaljer om pressing, og også med mer om artsobs-registrering.

Individuell kartlegging – bli med!

Som sagt, vi har i år et kartleggingsløft basert på organiserte turer, både dagsturer og samlinger med overnatting. Men i tillegg ønsker vi å støtte opp under individuell kartlegging. Uansett om du kan lite arter og ønsker å prikke inn noen få utvalgte arter, type blåveis og tysbast (strøfunnmetoden), eller du kan floraen brukbart godt og vil prøve deg på totalkartlegging (enkeltturmetoden), så ta kontakt om du trenger råd, hjelp og støtte. Men vi vil også oppfordre til å ta på seg én eller flere kilometerruter og prøve å kartlegge dem etter rutemetoden. Det vil i praksis si å ta flere enkeltturer innen ruta, gjerne supplert med strøfunn, men der målsetninga er å maksimere antall arter fra denne ruta, framfor alt ved å få med seg flest mulig naturtyper – både bebyggelsens, veikantenes og åkerlandskapetets arter og de ulike naturtypenes arter (skog, myr, vann osv.). Det vi spesielt vil tilby, er:

- vi kan sende deg laminerte kvadratkilometerkart over din(e) rute(r)
- vi kan gi råd og hjelp med datasankinga (å lage prikker, lagre koordinater og lagre artslistene)
- vi kan ta over slike data og hjelpe deg med å eksportere dem til

Artsobs, eller evt hjelpe deg med å lære å gjøre det sjøl om du vil

- vi kan gi råd og hjelp med pressing
- skal du besøke en vannlokaltitet, kan vi låne deg ei kasterive for å få opp vannplanter

Vil du kartlegge individuelt, ta kontakt med [wesenberg.jan\(at\)gmail.com](mailto:wesenberg.jan(at)gmail.com).

Sikkerhet

Florakartlegging innebærer gjerne at en oppsøker noe mer krevende terreng enn vanlig turterreng. Tenk derfor sikkerhet. Dette spersielt på følgende typer lokaliteter:

- **veikanter**: bruk gul vest og hold god avstand til trafikken. Det er ikke nok at *du* føler deg trygg, også *trafikanterne* skal kunne være trygge på deg og dine intensjoner.

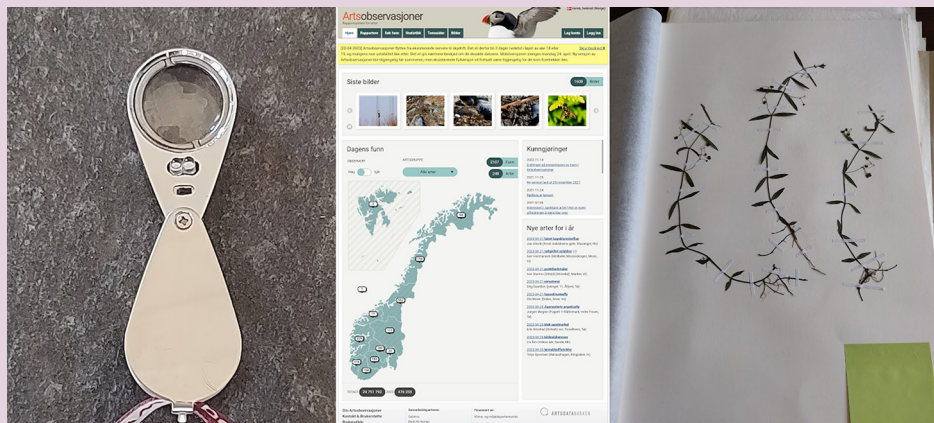
- **stup og rasmarker**: vær forsiktig i ur og rasmarker, og beveg deg ikke for nær stup. Er du i terreng nær et

stup, så sikre deg med et tau godt festet i et tre.

- **blaut myr og vannkanter**: vær spesielt forsiktig med mykmatte- og løsbunnsmyr. Ikke gå ut på farlige myrpartier uten å ha tenkt gjennom sikkerheten. Ha med deg tau som du har festet i et tre på land.

Felles for disse situasjonene: En bør være to eller flere i følge i potensielt farlig terreng. En må være bevisst på å gjøre bare én ting av gangen og ikke la seg distrahere. Minimer sjansen for å snuble eller gjøre ikke-planlagte bevegelser. Vær obs på mulig uventa sleipt eller sviktende underlag. Planlegg turer på utfordrende underlag bare under optimale værforhold. Ta regnvær- og skumringsturer bare i normalt turterreng.

Jan Wesenberg

Denne gangen har vi fokusert på feltdelen – hvordan vi skaffer dataene. Neste gang skal vi snakke mer om det å “bli kvitt” dataene – om artsobs og pressing.

Etter å ha ligget som nummer to på kåringene i flere år, har nå marianøkleblom velfortjent blitt kåret til Årets villblomst 2023 av medlemmene i Norsk Botanisk Forening. Marianøkleblom er en av våre kjæreste vårblomster. Carl von Linné gav den det latinske navnet *Primula veris* som betyr «den første om våren». Den blomstrer i april–mai. Marianøkleblom har de siste årene vært i sterk tilbakegang er nå kategorisert som VU (sårbar) på rødlista fra 2021. Endret arealbruk og gjengroing er den største årsaken til at den nå blir fortrent fra voksestedene

sine og minker. Selv om den ser ut til å være forholdsvis stabil på kalkberg i vårt område, er den i stor grad avhengig av lysåpne plasser andre steder. Marianøkleblom er utbredt hovedsaklig i lavlandet østafjells og deler av Sør-Trøndelag, med få ville forekomster (og en del forvilla forekomster) andre steder. Du finner den oftest i gamle beitemarker og kulturlandskap gjerne der det er litt kalkrikt, men den vokser også på leirgrunn i raviner og gjenstående i gamle hager. Planten har en bladrosett nede ved bakken og tåler derfor slått og beite godt. Den blir 10 til 40 cm

høy og har varmt gule blomster i en skjerm på en lang stengel. Blomstene henger nedoverbøyd utfra et litt langt og bleikt beger. Den kan derfor minne om et nøkkelknippe. Et sagn sier at jomfru Maria mistet nøkkelen til himmelens port slik at den falt ned til jorda. Der nøkkelen landet, vokste det opp marianøkleblom. I Sverige heter planten gullviva og blir kalt Sankt Peters nycklar med et liknende sagn. I Atterboms dikt fra 1811, kalles også blomsten for «de Gyllne små nycklar til sommarens sal». Og det er jo en perfekt beskrivelse av tiden vi har foran oss når den blomstrer. Marianøkleblom er velduftende, og er den eneste av de ville nøkleblomartene som dufter. I gamle dager mente kvinner at te og salver laget av planten hadde en foryngende effekt. Så man kan si at planten både nå og gjennom tidene vært høyt skattet og det er en lett gjenkjennelig plante for de fleste (men spesielt nordpå er hagenøkleblom vanlig forvillet, og folk tror ofte den er marianøkleblom). Ser man ekstra nøye på hver enkelt blomst, kan man se at hos noen planter har blomstene lang griffel og pollenbæerne sitter langt nede i kronrøret, mens det hos andre andre er kort griffel og pollenbæerne sitter øverst i kronrøret. Det kalles heterostyli og skal forhindre selvpollinering. Og for pollinerende insekter er dette en

Heterostylien hos marianøkleblom:
Tv en kortgrifflet blomst, th en langgrifflet.

Foto: Jan Wesenberg

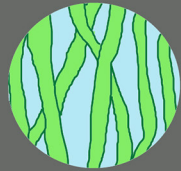
viktig og svært godt likt plante som anbefales å så ut til de som vil lage sin egen blomstereng. I Firbladet 1-22 har Geir Arne Evje og Henrik Torp skrevet en lengre artikkel om marianøkleblom hvor man kan lese mer om etymologi, utbredelse og medisinsk bruk. På NBF sin YouTube-kanal har Kristin Vigander langt ut en video om marianøkleblom. Ellers finnes oppdatert info om planten og dens slektninger i nye Norsk Flora, 8. utgave fra 2022. Men aller mest skal vi glede oss over denne vakre vårplanten og verne om dens voksesteder.

Kilde

Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>.
Johnson, S. & Johnson, S. 1980. Villblomster. Teknologisk forlag.

Dagens termgrønnske: Høystauder

Høystaudeeng dominert av hvitsoleie og tyrihjelm, Synnfjell, Nordre Land.

Firbladets ”termgrønnske”-serie tar for seg botaniske termer, begreper, som kanskje ikke er allemannseie, men som kan være nyttige å kjenne til. Vi begynner med noen økologiske kategorier av planter – kategorier som har å gjøre med hvor og hvordan planter vokser. Termen forrige gang var ”ugras”, og...

Alle foto: Jan Wesenberg

...dagens term er *høystauder*. Villbotanikere tar nødvendig hageordet ”staude” i sin munn – det hagefolk kaller stauder, kaller vi ”flerårige urter”. Men ordet ”høystaude” er paradoksal nok helt vilt og greit. Hva er så en høystaude? Det er ikke bare en høy flerårig urt. Ordet har en distinkt økologisk og litt geografisk duft.

Høystaudene definerer i botanikernes hoder nemlig en bestemt vegetasjon,

høystaudeskogene. Dette er boreale (nordlige) skoger som er preget av god fuktighet (men ikke forsumping) kombinert med god næringstilgang – dvs. ikke for surt og skrint. Dette er frodige og høyproduktive skoger.

Hvem er så høystaudene? La oss med en gang presentere det sentrale trekløveret av nordiske høystauder: turt, hvitsoleie og tyrihjelm. Det er først og fremst disse tre vi tenker på når vi sier ”høystaude”. De er typiske

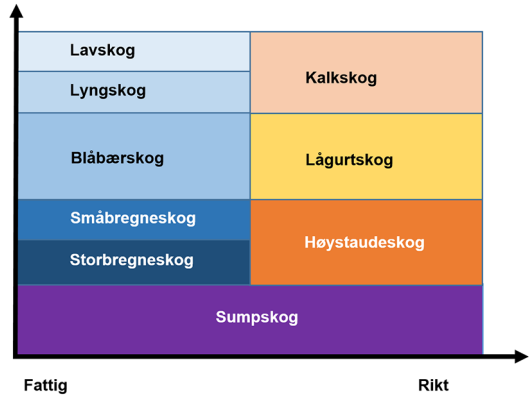
for rike og fuktige skoger, og det blir mer og mer av dem jo høyere opp mot skoggrensa en kommer. De går også over skoggrensa – og danner der høystaudeenger, gjerne i kombinasjon med vierkratt og einerkfatt.

Høystaudeenger finner en også i rasmarker, i snøskredfar og på kunstig treløse steder, slik som gjenvoksende setervoller og hogstflater.

Jo lenger sør en kommer på Østlandet, desto mer eksotiske blir disse artene, og som de nordboere de er, begynner de å gjemme seg i nordvendte baklier og bekkedaler, der sommertemperaturene ikke blir for høye og uttørkingsfaren er minimal.

Hvitsoleie

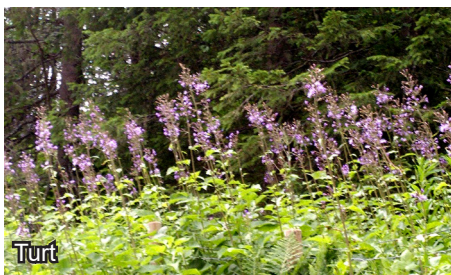
En av mange versjoner av et tørr/fuktig- og rik/fattig-diagram for boreal skogvegetasjon, der en ser høystaudeengene i det rike og fuktige hjørnet.

Rundt dette trekløveret flokker det seg også andre arter. Helt utvilsomme høystaudeer er også storklokke, hvit-bladtistel og kranskonvall. De har temmelig lik økologi, men er kanskje hakket mindre tydelig nordlige.

Turt

Sammen med dem finner en også gjerne rikelig med skogstorkenebb, fjellforglemmegei og setergråurt. Og svever – gjerne i skogsveveseksjonen, men også mer ”huldrete” svever i salatsveveseksjonen. I fuktigere utgaver av høystaudevegetasjonen finner en også gjerne skogstjerneblom. En vil også ofte finne vendelrot og geitrams – men disse har et tyngdepunkt mer i kulturlandskapet og forstyrta vegetasjon enn i vill høystaudevegetasjon. En annen art som er i grenseland, er skogsvinerot – den er et godt hakk mer varmekjær og sørlig enn de typiske høystaudene, men fuktighets- og næringskravene likner, og den vokser gjerne sammen med dem der de møtes.

I samme vegetasjon som høystaudene finner en også gras, kanskje spesielt typisk skogsrørkvein og myskegras. Og store bregner som skogburkne og sauetelg, men de dominerer ikke bildet i denne vegetasjonen. Det er det høystaudene som gjør.

Men mjørdurt utelater vi her. Da er vi mer over i rik sump og sumpskog.

Og legg merke til at vi så langt ikke har nevnt noe om treslag, enda vi snakker om skog. Høystaude-skogene er gjerne enten granskog eller bjørkeskog, men også utforminger med furu eller med innslag av gråor fins.

Jan Wesenberg

Gul er min farge. Den stimulerer meg. Hjemme har jeg malt arbeidsrommet mitt i van Goghs solsikkefarge. Omgitt av gult pumper hjertet mitt ivrigere. Visstnok typisk for sedate personer. På etterm vinteren kjenner jeg en trang til solas farge. Godt derfor at april er gul, blomstergul.

Hestehov *Tussilago farfara*

«Den tidigast blommande svenska örten; då går kälen ur marken, snön smälter i skuggan, isen lossnar på floderna, grodan kväker i kärren, trasten sjunger i skogen, orren spelar på ljungen och ärlan bebådar Floras ankomst.», skriver Carl von Linné i sin bok *Flora Svecica* (originalen på latin, 1745). Linné «var egentlig en poet, som råkade bli naturforskare», mente August Strindberg.

I vinter hentet jeg en dag i uka en femåring i barnehagen. Allerede tidlig i februar begynte hun og jeg å snakke om hestehoven: – Jeg skal plukke den hjem til mamma, sier hun. – Hestehoven har laget en matpakke den må spise opp for å bli sunn og sterk, slik at den kan vokse opp gjennom snøen, sier jeg. – Jeg har spist opp matpakken min i dag, morfar, sier hun.

Finnes det et bedre bilde på «floras ankomst» enn en hestehovgul barnehånd på vei til mamma – og kanskje til lokalavisen?

Bekkeblom *Caltha palustris*

En tue lyser insisterende gult i aprils sol foran meg, svakt skjelvende i bekkens pust. Jeg har huket meg ned ved bekkeløpet gjennom Skøyenparken. Det er gjerne her i

Hestehov (F.E. Köhler 1897, Köhler's Medizinal-Pflanzen), bekkeblom (O.W. Thomé 1885, Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz), selje (C.A.M. Lindman 1917-26, Bilder ur Nordens flora).

Oslo jeg ser bekkeblommen tidligst. Jeg forbinder *Caltha palustris* med Jølster og bekkeblom-maleren Nikolai Astrup. I *Soleienatt* viser han oss et vassent vestland. Flust med bekkeblom i forgrunnen, gårdshus i mellomgrunnen og fossende vann fra snøfjell i bakgrunnen. Astrup mislikte drenering.

Selje *Salix caprea*

Å bli glad i et tre kan medføre skuffelser, ja til og med sorg. Min kones og mitt tuntre var en gang en omfangsrik selje, en hann. Fra frokostbordet kunne vi glede oss over lubne, gule gåsunger i skrå sol.

Det eldre, bie-populære treet skygget for et par leiligheter i borettslaget, så en vakker dag ble morgenkaffen akkompagnert av motorsaglyd.

Gullstjerne *Gagea lutea*

I den surklende, spretende løvskogen har gullstjernen og jeg brått om. Vi utnytter begge tiden mens sola ennå regner ned mellom trærnes nakne greiner. Gullstjernen for å unngå å bli skygget ut. Jeg for bedre å kunne se Norges mest tallrike sanger før den gjemmer seg i løvet. Millioner av løvsangere, litt gule de også, ankommer Norden fra Afrika presis når løvet spretter.

Jeg sykkelruller gjerne hjemmefra ned til Lillestrøm og trækker inn blant pil, hegg og gråor på Leiras breidd, inn i lukten av sterkt liv. «Hela regnum vegetabile gifwer en liufigh lucht från sig». Hvert sted har sin egen psyke. Jeg merker et slektskap med løvskogens vårpsyke.

Gullstjerne (O.W. Thomé 1885, Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz), løvetann (F.E. Köhler 1897, Köhler's Medizinal-Pflanzen), marianøkkeblom (O.W. Thomé 1885, Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz).

Løvetann *Taraxacum*

Vi kan, vi vil, vi skal irritere
hagepleneiere, sier løvetannen.
Fandens mælkebøtte, sier dansken.

Jeg lar meg imponere av den
veldige løvetannslekten, med flere
hundre småarter bare i Norge. Den
aerodynamisk fnokken kan fly i flere
mil. På min rekkehusplen popper
sånne gule livsgnister opp, og jeg har
ingen løvetannstikker i redskapsboden
min. «La de små barn komme til
meg / for de vet ikke hva ugress
er», skriver Harald Sverdrup i diktet
«Løvetannens bønn».

Marianøkkeblom *Primula veris*

Marianøkkeblom, årets villblomst
2023, har havnet på rødlisten som
sårbar. Tilbakegangen skyldes opphør

av slått og beite, mer intensiv bruk av
innmark, og gjengroing.

Jeg ble bedre kjent med maria-
nøkkeblom på en guidet tur med
Norsk Botanisk Forening (NBF). I
ravinen Sundevja i Fetsund fant vi
mange av den gullgule blomsten med
bøyde, blyge nakker.

Når jeg går på tur med botanikere,
og lærer noe nytt, kan tankene gå
til Linnés botaniseringsturer på
1740-tallet. Kledd i hvite linklær og
utstyrt med fane, pauke og valthorn
vandret et par hundre studenter (Linné
kalte dem disipler) rundt i Uppsalas
omegn med professoren i spissen.
Ved turenens slutt gjallet ropet: «Leve
Linnæus!».

Noe for NBFs turer?

Foto: Dag Hovind

Jeg kjente ham bare fra Artskart, men han var et av de gamle navnene som hadde bidratt til å plassere Oppegård på artskartet. Dette var lenge før Nordre Follo var påtenkt. I tilfellet Eugen Lysdahl (1913–1978) var det ikke mengden funn som imponerte, men artene han fant det bryet verdt å samle. I sitt eksklusive utvalg hadde han arter som huldrenøkkel *Botrychium matricariifolium*, høstmarinøkkel *B. multifidum*, bittergrønn *Chimaphila umbellata*, dragehode *Dracocephalum ruyschiana* og lundkarse *Cardamine impatiens* (Artsdatabanken 2011). Med unntak av sistnevnte er de alle rødlistet i dag (Artsdatabanken 2021)

– huldrenøkkel og bittergrønn som henholdsvis kritisk (CR) og sterkt truet (EN) mens høstmarinøkkel og dragehode er sårbare (VU). I tillegg fant Lysdahl fremmedarten sverdalandant *Inula ensifolia* i Oppegård – det første av bare tre funn i Norge. Han samlet litt annet også, men var tydeligvis en selektiv kar. Jeg lurte på om det var mulig å gjenfinne noen av artene.

Lysdahl vokste opp i Oppegård der han var aktiv i idrettslaget og speideren. På et tidspunkt var han klubbmester i alt av kastøvelser (Løvland 2006:103). Han må ha studert botanikk under professor Jens Holmboe i Oslo på slutten av

1930-tallet. Der han fikk i oppgave å bearbeide returnerte spørreskjemaer i en undersøkelse om utbredelsen av blåveis *Hepatica nobilis* (Fægri 1990). Det forklarer at Lysdahl samlet en del blåveis i 1938. Han publiserte også et par artikler om arbeidet med blåveis i *Blyttia* (Lysdahl 1945a&b). I 1945 hadde han for lengst flyttet fra Oppegård, blitt lektor i Askim og hadde meldt seg inn i Norsk Entomologisk Forening (Natvig 1944: 86). Bortsett fra studietidens blåveiser og de nevnte kremfunnene omfatter Lysdahls Oppegård-kollekter bare et par starrarter *Carex* spp.

Artskart er mest innrettet på hva som er samlet, ikke på hvem som har samlet hva. Du kan selvsagt hente ut et regneark og sortere datasettet for å sammenstille opplysningene du er ute etter, men Bionomia er en bedre tjeneste for å kartlegge botanikere. Det kreves en spesiell ID, men med en slik ID kobler Bionomia museumsobjekter til personene som samlet dem. Bjørn Petter Løfall ved Naturhistorisk museum i Oslo forteller at de har opprettet ID-er for omkring 2700 personer knyttet til museets karplantedatabase. Dermed kunne jeg se at Lysdahl i 1957 samlet noen planter i Finland også.

Så langt samlingene er digitalisert, gir Bionomia bedre oversikt over gamle

Foto: Dag Hovind

Figur 1. Dragehode på Nøstvet i Ås.

botanikeres aktivitet. Det er mulig å se hvem som har bidratt til ulike institusjoner i bestemte tidsperioder, som Lysdahl til karplanteherbariet i Oslo på 1930-tallet. Noen finere inndeling enn land er ikke tilgjengelig, men Lysdahl-datasettet er lite og oversiktlig (Bionomia). Ellers kunne det vært aktuelt å ty til Excel igjen for å fordele kollektene på kommuner. Da ville jeg sett det jeg hadde sett i Artskart, at Lysdahls funn av lundkarse og dragehode ikke lenger var plassert i Oppegård, men i Ås kommune. Og jeg som trodde at jeg hadde gjenfunnet lundkarse i Oppegård.

Figur 2. A Deler av Sætre med idrettsbanen, Holen lengst oppe til venstre og lundkarselokaliteten ved Greverudbekken. **B** Samme med to meter høyere vannstand rundt Greverudbekkens utløp. Kilde: Norgeskartet.

svært utsatt til ved veien til Sjødalstrand, og det kunne være et spørsmål om tid hvor lenge den klarte seg. I 2009 var ikke bittergrønn å se da Wesenberg besøkte lokaliteten, og han antok at den var utgått. Selv har jeg passert stedet mange ganger og kikket litt i

Det er mer enn ti år siden jeg begynte å undersøke litt omkring Lysdahls funn. Jan Wesenberg hadde gjenoppdaget bittergrønnlokaliteten mellom Linnekastet og Sjødalstrand ved Bunnefjorden i 1990 (Røsok 2009). Han talte 27 skudd innenfor to–tre kvadratmeter, men bare tre blomstrende skudd. Bestanden sto

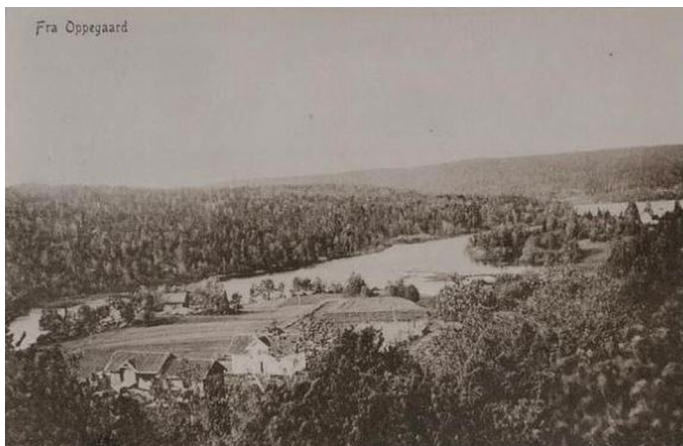
håp om at noe som kunne minne om tyttebærlyng, var noe annet. Artskart kan likevel fortelle at andre observerte ett eller flere skudd i 2015 og 2016, men etter det har floravokterne bare meldt om *Ikke gjenfunnet*-observasjoner. En annen sak var at lokaliteten var kjent i det botaniske miljøet da Lysdahl

samlet bittergrønn (Wesenberg, pers. medd.), men hadde kanskje ikke vært kjent nå uten Lysdahls belegg?

Det var flere ettersøkskandidater. Det virket lite interessant å ettersøke de to marinøkkelartene.

Slike arter som var knyttet til biotoper i sterk tilbakegang i tidligere tiders kulturlandskap, måtte en sikkert lengre på landet for å finne. Da gjensto to arter, dragehode og lundkarse, som ikke var gjenfunnet. Lysdahl hadde gitt lokaliteten til begge plantene samme navn: «Oppegård: Sydenden av Gjersjøen». Så hvorfor plassere dem i Ås? Herbariearkene er fotografert, slik at man selv kan lese etikettene.

Det er kanskje ikke uvanlig at plantesamlere surrer med kommunegrensene, men Lysdahl var en lokal gutt. Det viser seg at Lysdahl surret, han også. Maurtuene på «Pinnåsen» og ved «Assurtjern», som han plasserte i Oppegård, lå unektelig i Ski inntil de to kommunene ble til Nordre Follo (Lysdahl 1945b). En mulig forklaring kunne være at

Figur 3. Nordre Nedre Sætre rundt 1915. [Faksimile fra Hilsen fra Follo (Løvland m.fl. 1998:55, postkort utlånt av Molle Bjørgaas)].

maurtuene lå langt til skogs, en skog som Oppegårds befolkning brukte mest. Ved sørenden av Gjersjøen var det bebyggelse, og en kan gå ut fra at eiendomsgrensene ble markert. Var det fortsatt mulig å finne dragehode der?

Jan Wesenberg vurderte mulige dragehodelokaliteter i Ås i forbindelse med en kartlegging av forekomster i Oslo og Akershus (Heimstad & Wesenberg). Han fant ingen egnede lokaliteter for dragehode ved Gjersjøen i Ås, men pekte ut Flåtestad og Sjeisen på henholdsvis øst- og vestsiden som de mest lovende lokalitetene i Oppegård. En eventuell sørbergvegetasjon i skogen mellom Greverud og Flåtestad kunne også være en mulighet. Fantest det mulige

ledetråder i lokalhistorien som kunne bidra til å avgrense leteområdet?

Det var uansett et poeng å bli bedre kjent med terrenget. Slik slumpet jeg til å gå rett på lundkarse på en bergnabb i et område med rik edelløvskog langs Greverudbekken i 2010 (Miljødirektoratet). Det var nok eneste måte å finne forekomsten på i den tette krattskogen. Men var det Lysdahls gamle lokalitet? Jeg tok det kanskje for gitt, men sikkert er det jo ikke. Det er ikke registrert lundkarse på andre lokaliteter i nærheten, men hvordan skulle stedsangivelsen «Oppegård: Sydenden av Gjersjøen» tolkes?

Det var omtrent 50 meter til Gjersjøens breidd, og normalt ville vel gårdsnavnet blitt brukt, slik Lysdahl plasserte funnet av høstmarinøkkel «ca 200 m. øst for Holen»? Den tidligere husmannsplassen under Vestre Greverud lå noen hundre meter nord for Greverudbekken (Østberg 1997). Selv om lundkarsen vokste på grunnen til Vestre Greverud, lå gårdstunet lengre unna. Nedre Sætre sør for bekken var atskillig nærmere for den som ikke kjente eiendomsgrensene. Flåtestad lå nesten en halv kilometer nordvest for Holen. Hvis Lysdahl var konsekvent i navnettingen sin, skal vi holde oss sør for Holen. Han kan ha hatt

sine grunner til å knytte funnet til Gjersjøen.

Barca (2006:31) beskriver det nokså direkte i Oppegård Idrettslags historie: «Nå kommer oppdelingen og «slaktingen» for fullt. Fra år 1900 til 1925 er det nesten ikke gårdsbruk igjen i Sætre-grenda.» Et gartneri ble anlagt i 1903, og i 1925 ble idrettsbanen ved Gjersjøen innviet – Lysdahls hjemmebane. Navnet Sætre levde nok videre selv om det var slutt på gårdsdriften, men bortgjemt i en bildetekst fant jeg en opplysning om Gjersjøen som gjorde det mer sannsynlig at funnet av lundkarse var et gjenfunn. Vannstanden i Gjersjøen ble på et tidspunkt senket et par meter for å hindre gjentatt oversvømming langs Gamle Mossevei (Østberg 2006:33). Det ser ut til å ha vært på 1960-tallet (Anonym 1963). Hvis man zoomer inn på kartet rundt utløpet av Greverudbekken og ser for seg vannstanden et par meterkoter høyere, forsvinner hele tangen rundt utløpet – og lundkarselokaliteten havner nesten i vannkanten (figur 2A, 2B).

Hvis dette er riktig, er det sannsynlig at Lysdahl fant dragehode i det samme området. Et postkort viser deler av Nordre Nedre Sætre omkring 1915 med Gjersjøen i bakgrunnen (figur 3). Det var før idrettsbanen ble anlagt, mens gården fortsatt

Foto: Dag Hovind

Figur 4. Parti ut mot Gjersjøen på Sætre.

hadde jorder, jorder som er bebygd nå. Det er ingen åkerholmer å se, slik at jeg kunne glemme å finne dragehode på en gjenværende knaus i en hage. Den sørvestvendte skrenten ut mot Gjersjøen var kanskje mer interessant. Dette er ved sørenden av Gjersjøen og i gamle Opegård kommune, ikke langt fra lundkarselokaliteten. Dessuten er det bare 1,5 km i luftlinje til en kjent dragehodeforekomst i en grunnlendt vestvendt skråning på Nøstvet i Ås (Heimstad & Wesenberg; figur 1).

Postkortet og senkningen av vannstanden i Gjersjøen var nye

opplysninger, men likevel var jeg ikke særlig optimistisk med tanke på gjenfunn av dragehode. Jeg husket området som ganske gjengrodd og uframkommelig. Det var klart at den lavere vannstanden hadde gitt grobunn for mange store løvtrær på 60 år, som igjen hadde gitt næring til kratt og langt frodigere vegetasjon. En tur i begynnelsen av juli 2022 viste at jeg ikke husket så mye feil, selv om det fortsatt fantes grunnlendte berg med vanlige tørrbakkearter som blåklokke, engtjæreblom, flerårsknavel, kanelrose, kantkonvall, smørbukk, sølvzure og stemorsblom. Dragehode var ikke å se, men det

var mulig å tenke seg et mer åpent landskap hvor dragehode kanskje kunne trives. Nå trengte frodig vegetasjon seg på fra alle kanter (figur 4).

En annen mulig lokalitet er noen grunnlendte berg med tørrbakkevegetasjon langs veien ut mot Holen, ikke langt fra Greverudbekken. Der ville ikke Sætre vært et alternativt lokalitetsnavn, og det er ikke stort mer enn 50 meter til lundkarselokaliteten. Figur 2B viser at veien må ha fulgt en litt annen trasé på stedet for å unngå Gjersjøen. Hvis det var her Lysdahl samlet dragehode, kan forekomsten ha forsvunnet i forbindelse at veien ble lagt om.

Status for forsøket på å gjenfinne Lysdahls sjeldenheter, er dermed fortsatt to av fem – Wesenbergs bittergrønn pluss lundkarse. Bare lundkarsen ser ut til å holde stand (overskriftbildet). Når det gjelder dragehode, blir det bare mer eller mindre velfunderte spekulasjoner. Likevel mener jeg at prikkene til Lysdahl bør plasseres i gamle Oppegård, der han selv ville ha dem, inntil det motsatte er bevist.

Takk til

Bjørn Petter Løfall for en inngående orientering om Bionomia, og til

Jan Wesenberg for informasjon om tidligere ettersøk i Oppegård.

Litteratur

- Anonym. 1960. Oppegård kommune har ikke kontroll over vannstandsreguleringen i Gjersjøen. Akershus Amtstidende 5.8.1963. S. 4.
- Artsdatabanken. 2011. Artskart (Oppegård), artskart.artsdatabanken.no, lest 10.2.2011.
- Artsdatabanken. 2021. Norsk rødliste for arter 2021, www.artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021, lest 24.11.2021.
- Barca, E. 2006. Historien om Sætre-samfunnet – I: Oppegård Idrettslag 1907–2007. Redaktør: Birger Løvland. Unipax. S. 23–36.
- Bionomia. 2022. Bionomia, https://bionomia.net/Q106519905/specimens?action=collected&start_year=1931&end_year=1939&datasetKey=e45c7d91-81c6-4455-86e3-2965a5739b1f, lest 9.2.2022.
- Fægri, K. 1990. Blåveisen i ytre Trøndelag. Blyttia 48: 133–135
- Heimstad, R. og Wesenberg, J. 2011. Kartlegging av dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) og grunnlendt kalkmark utenfor verneområder i Oslo og Akershus 2010. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvern-avdelingen – rapport 9/2011.
- Lysdahl, E.** 1945a. Utbredelsen av blåveis (*Anemone Hepatica*) i Norge. **Blyttia** 3: 1–13.
- Lysdahl, E.** 1945b. Noen iakttagelser over blåveisens spredning ved maur. **Blyttia** 3: 85–88.
- Løvland, B, Pålrsrud, Å., Østberg, W. 1998. Hilsen fra Follo. Valdres Forlag. S. 244.
- Løvland, B. 2006. Glimt fra gamle Ol-protokoller og aviser – I: Oppegård Idrettslag 1907–2007. Redaktør: Birger Løvland. Unipax. S. 93–117.
- Miljødirektoratet. 2022. Naturbase, faktaark.naturbase.no/?id=BN00102919, lest
- Natvig, L.R. 1944. Årsberetning 6. mai 1942 – 10. mai 1943. Norsk Entomologisk Tidsskrift VII (1&2): 86–89.
- Røsok, Ø. 2009. Forvaltningsplan for Svartskog landskapsvernområde, Oppegård kommune, høringsutkast. Fylkesmannen i Oslo og Akershus. S. 112.
- Østberg, W. 1997. Greverud gårdenes historie. Lokalhistoriske skrifter nr. 5, Oppegård kommune. S. 38.
- Østberg, W. 2006. Bildetekst til postkort «Fra Oppegaard» – I: Oppegård Idrettslag 1907–2007. Redaktør: Birger Løvland. Unipax. S. 33.

Samleperm til Firbladene

Hvis du trenger litt orden på Firbladene dine så er det en god måte å ta vare på dem i en ringperm med plastmapper. Det er imidlertid ikke så lett å få tak i permer i A5 størrelse i vanlige bokhandlere, men på Lyreco (tidligere Staples, enda tidligere Binders) har de slike brede A5-permer i forskjellige farger med tilhørende plastmapper.

Line Hørlyk

Firbladets Rubus

Firbladets *Rubus* handler om vitenskapelige navn, nærmere bestemt hva de betyr. Vi støntoversetter i hvert nummer tre plantenavn, og spør leserne hva det kan være for noe. Send inn løsning til firbladet@nbf-ostland.no. Vi trekker i neste nummer ut en vinner av et glass moltesyltetøy! Her er denne gangens oppgave:

Tre vestlige (oseaniske) planter:

1. Den vanlige lille første
2. Den europeiske lille helbrederen
3. Vokser under lyngen og er vakker

Oppgaven i nr. 2022-2:

Tre vannplanter

1. Liten tykkas i vann: *Crassula aquatica*, firling
2. Lysende elvenabo: *Potamogeton lucens*, blanktjernaks
3. Liten frosk med tunge: *Ranunculus lingua*, kjempesoleie

Vi mottok tre svar, alle riktige, og den heldige denne gang var:

Knut Bjørnstad, Drammen.

Gratulerer!

Engrødtopp

Odontites vulgaris Moench

Geir Arne Euvje

Alle foto: Geir Arne Euvje

Enggrødtopp er en ettårig halvparasitt som snylter på røttene til andre planter. Arten er en fremmedart i Norge, innført først og fremst med grasfrø, men også med ballastjord og korn.

Kjennetegn

Planten er oftest greina og blir opptil 40 cm høy. Bladene er motsatte, spisse, hele eller grunt tannet. De

rosa, monosymmetriske blomstene sitter i ensidige, aksformete klaser. Kronene har overleppe som er mye lengre enn underleppen. Griffel er lengre enn overleppa og stikker litt ut på utvikste blomster. Begertenner er oftest jevnlange med begerrøret. Den skiller seg fra strandrødtopp *Odontites litoralis* ved at sistnevnte er oftest ugreira, har butte blader, begertenner som er kortere enn

kronrøret og griffel som er kortere enn overleppa. Mot den svært sjeldne slektningen åkerrødtopp *Odontites vernus* er skillekarakterene vanskelig å vurdere, så vi henviser til eksperter for å skille disse to artene fra hverandre.

Økologi

Arten finnes i åkerkanter, semi-naturlig eng, på vegkanter, skrotemark og av og til på strandeng.

Utbredelse

Engrødtopp kom til landet rundt 1850, mest trolig med mellomeuropeisk grasfrø fordi den dukket opp innen et nokså kort tidsrom i mange bygder. Den er i Norge vanligst på Østlandet. Innen Norge er den spredt med transportmidler, kanskje også med folk og dyr (Artsdatabanken 2018). Den globale utbredelsen er stor i Eurasia, og den har også ved menneskets hjelp funnet veien til Amerika.

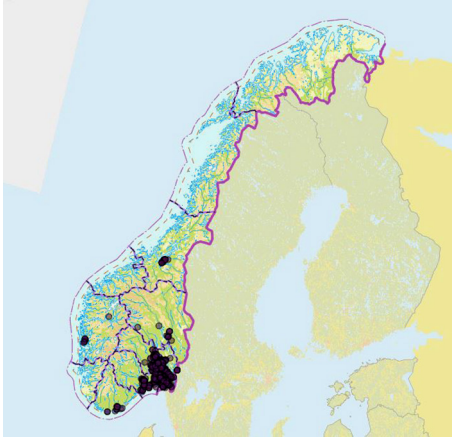
Status

Engrødtopp er en fremmedart i Norge som har svært høy risiko (SE) i norsk natur på grunn av stort invasjonspotensial og stor hybridiseringsrisiko med stedeagne arter på rødliste. Den gjør liten eller ingen skade i naturtyper, men er dokumentert å danne fertile hybrider med begge de andre norske

rødtoppartene (Snogerup 1983), som er på rødlista: åkerrødtopp *O. vernus* (CR) og strandrødtopp *O. litoralis* (NT). Arten skårer dermed maksimum på økologisk effekt. Arten finnes i

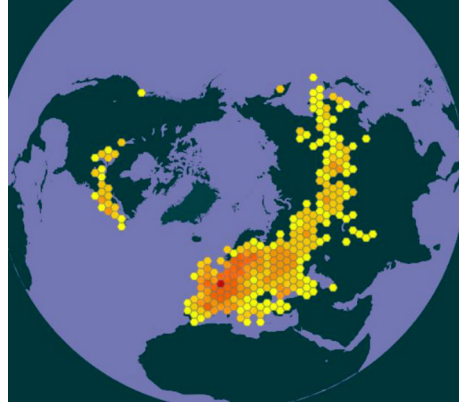

blandet forekomst med begge disse (Artsdatabanken 2018).

Systematikk

Engrødtopp ble beskrevet i 1753 som *Euphrasia odontites* av Carl von Linné (1707–1778), svensk naturforsker, lege og botaniker. Den ble i 1794 flyttet til *Odontites* av Conrad Moench (1744–1805), tysk botaniker.

Rødtoppslekten *Odontites* tilhører snylterotfamilien Orobanchaceae. Det er omtrent 50 arter i slekten ifølge World Flora Online, men artsavgrensningene er noe usikre. I Norge regner vi nå med tre arter: strandrødtopp, engrødtopp og åkerrødtopp. I Norsk flora (Lid & Lid 2005) ble disse behandlet som underarter av rødtopp *Odontites vernus*.

Etymologi

Arten har ikke noe norsk tradisjonsnavn, så ‘rødtopp’ er et konstruert navn.

Odontites = fra gresk ‘odus’ = tann. Navn på en plante som ble brukt mot tannverk, hos Plinius d.e. (23 – 79), romersk forfatter, naturforsker, historiker og offiser. Slekten ble opprettet i 1757 av Christian Gottlieb Ludwig (1709-1773), tysk lege og botaniker.

vulgaris = vanlig

Kilder

- Artsdatabanken. 2018. Fremmedartsbasen.
- Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk Flora. 7. utgåva ved Reidar Elven.
- Snogerup, B. 1983. Northwest European taxa of *Odontites* (Scrophulariaceae). - Finnish Botanical Pub. Board (Helsinki)

posten

NORGE P.P. PORTO BETALT

Returadresse: NBF-ØLA, Botanisk museum, NHM, Postboks 1172 Blindern, 0318 Oslo

FOTO- syntese

Knollerteknapp er en av de tidlige erkeblomstene om våren. Her har den fått besøk av en liten søt bille. Jeg har vært i kontakt med entomologen Hallvard Elven og fått hjelp til finne ut hva billen heter. Det er frøbiller *Bruchus loti*, som utvikler seg på erteknapper. Legg merke til de fine antennene.

Line Hørlyk